

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
ปริญญา

รัฐศาสตร์ สาขา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชา

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

The Participation of People in Ayothaya Municipality, Phra Nakhon Si
Ayutthaya Province toward the World Cultural Heritage Conservation

นามผู้วิจัย นางสาววิวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ (รองศาสตราจารย์สุพัตรา จุณณะปิยะ, M.A.)

กรรมการ (อาจารย์อรนันท กุลันทประ, ร.ด.)

กรรมการ (รองศาสตราจารย์มนฤกษ์พัล อรุณบุญนวลชาติ, ร.ด.)

หัวหน้าภาควิชา (รองศาสตราจารย์จตุพร บานชื่น, M.S.S.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อางคงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน มกราคม พ.ศ. 2549

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

**The Participation of People in Ayothaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province
toward the World Cultural Heritage Conservation**

โดย

นางสาวรวีวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

พ.ศ. 2549

ISBN 974-16-1080-7

รวีวรรณ เศษสุวรรณวงศ์ 2549: การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และ
รัฐประศาสนศาสตร์ ปรธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์สุพัตรา จุณณะปิยะ,
M.A. 152 หน้า
ISBN 974-16-1080-7

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขต
เทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม และ
ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ
ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จำนวน 392 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการ
เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การผันแปร และการจำแนก
วิเคราะห์พหุ ทั้งนี้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดก
โลกทางวัฒนธรรมในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่
ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม มี
ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์
โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับ
การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

รวีวรรณ เศษสุวรรณวงศ์

ลายมือชื่อนิติศ

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

25 / 01 / 49

Raweewan Teshasuvunvong 2006: The Participation of People in Ayothaya Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province toward the World Cultural Heritage Conservation. Master of Arts (Political Science), Major Field: Political Science, Department of Political Science and Public Administration. Thesis Advisor: Associate Professor Supatra Chunnapiya, M.A. 152 pages. ISBN 974-16-1080-7

The objectives of this research were to study the participation of people in Ayothaya municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya province toward the world cultural heritage conservation, and the factors that related to that participation. The sample was 392 people in Ayothaya municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. Questionnaire was used as a tool for data collection. The data was analyzed by computer program. The statistics employed in this research were Percentage, Means, Standard Deviation, Analysis of Variance and Multiple Classification Analysis at the .05 level of significance.

The result of this research showed that the people in Ayothaya municipality had moderate participation toward the world cultural heritage conservation. The hypothetical test showed that occupation, duration of dwelling and information acknowledgement about the world cultural heritage conservation related to the participation of people in Ayothaya municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya province toward the world cultural heritage conservation at the significant level. However, gender, age, educational level, income, knowledge and understanding in the ancient sites conservation and realizing about the value of the world cultural heritage were not related to the participation of people in Ayothaya municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya province toward the world cultural heritage conservation.

Raweewan Teshasuvunvong

Student's signature

Supatra Chunnapiya

Thesis Advisor's signature

25 / 01 / 06

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์สุพัตรา จุณณะปิยะ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์อรนันท กัลลทินฺนุระ กรรมการที่ปรึกษาวิชาเอก รองศาสตราจารย์มนฤตย์พล อรุณบุญนวลชาติ กรรมการที่ปรึกษาวิชาการ และ อาจารย์ปัญญา รุ่งเรือง ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ ประสาทความรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านรองศาสตราจารย์สุพัตรา จุณณะปิยะ ที่ให้ความเมตตา ดูแลเอาใจใส่และติดตามผลการดำเนินงานวิจัยมาโดยตลอด

ขอบคุณพ.ต.สรพงษ์ อุดหนุน ที่ให้คำแนะนำเรื่องสถิติ ร.ต.อ.คมสัน ศรีจิว ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ชาวเทศบาลเมืองอโยธยาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธมาส ศิริดารณี สะคราญ และนพดล ที่ช่วยทั้งร่างกายแรงใจจนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สุดท้ายนี้ขอขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่และพี่ๆ ที่ให้กำลังใจเสมอมา

รวีวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์
มกราคม 2549

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ข้อตกลงเบื้องต้น	3
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	6
แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร	21
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	25
แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก	32
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน	34
มรดกโลกทางวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	52
ข้อมูลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	58
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	66
กรอบแนวคิดในการวิจัย	67
สมมติฐานในการวิจัย	68
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	70
วิธีการและอุปกรณ์	70
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	70
การสุ่มตัวอย่าง	70
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การตรวจสอบแบบวัดและการให้คะแนน	73
การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล	78
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	79
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	79
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	81
ผลการวิจัย	81
ข้อวิจารณ์	108
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	116
สรุปผลการวิจัย	116
ข้อเสนอแนะ	120
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	126
ภาคผนวก	134
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	135
ภาคผนวก ข คะแนนของกลุ่มย่อย	143
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	149

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาแยกตามหมู่บ้าน	62
2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	71
3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล	82
4 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	84
5 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน	87
6 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้านความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม	90
7 แสดงร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	93
8 การวิเคราะห์ การค้นแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง กับปัจจัยด้านบุคคล	100
9 การวิเคราะห์จำแนกพหุเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง กับปัจจัยด้านบุคคล	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
10 การวิเคราะห์การผันแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	105
11 การวิเคราะห์จำแนกหมู่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	106
12 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	119
ตารางผนวกที่	
1 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	144
2 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน	145
3 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม	146
4 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	147

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่	หน้า
5 ค่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	150
6 ค่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม	151
7 ค่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	151

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

มรดกทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงคติ ความเชื่อ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อน สำหรับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า มีเอกลักษณ์และความเป็นเลิศในระดับสากลจะได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก ซึ่งเมื่อแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศใดได้รับการประกาศให้เป็นมรดกโลกแล้ว ก็จะต้องมีการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมตามอนุสัญญาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมยังส่งเสริมให้มีการคุ้มครอง สงวนรักษาแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น นครประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับการประกาศให้เป็นหนึ่งในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2534 ซึ่งทางรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของมรดกโลกดังกล่าว จึงมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ให้มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย โดยสร้างค่านิยมให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดวิถีชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544: 69)

ถึงแม้จะมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้วก็ตาม แต่ปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็กลายเป็นเมืองอุตสาหกรรมที่มีนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่เว้นแม้แต่ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นเขตที่เต็มไปด้วยโบราณสถาน ก็มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกัน อีกทั้งยังมีการเช่าที่ดินในความดูแลของกรมศิลปากร ซึ่งเป็นที่ดินที่มีโบราณสถานตั้งอยู่เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจึงก่อให้เกิดอุปสรรคในการอนุรักษ์โบราณสถานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยทำการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาแผนดำเนินการจัดการเพื่อพัฒนาส่งเสริมความรู้ การมีส่วนร่วม ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญและร่วมมือกันอนุรักษ์โบราณสถาน เพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดเป็นสมบัติของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนดำเนินการในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอื่นที่มีโบราณสถานที่คล้ายคลึงกัน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา ซึ่งมีจำนวน 19,371 คน ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 10 – 24 ตุลาคม พ.ศ.2548

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะถูกตีตรงตามความเป็นจริงมากน้อยขึ้นอยู่กับผู้ตอบแบบสอบถามว่าตอบตรงกับความรู้สึกหรือความเป็นจริงหรือไม่

นิยามศัพท์

“ประชาชน” หมายถึง ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“การมีส่วนร่วม” หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ

“การอนุรักษ์” หมายถึง การดูแลรักษา บูรณะ ปฏิสังขรณ์เพื่อไม่ให้สูญสิ้นไปตามกาลเวลา

“มรดกโลกทางวัฒนธรรม” หมายถึง อนุสรณ์สถาน ผลงานทางสถาปัตยกรรม กลุ่มอาคาร โบราณสถานที่มีคุณค่าอย่างเด่นชัดในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวิชาการ ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง บริเวณนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม” หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนใน 4 ด้าน ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการเตรียมการ ซึ่งรวมถึงการศึกษา ค้นหา การวิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางแก้ไข ตลอดจนการตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติ

2. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ หมายถึง การร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ตลอดจนสนับสนุนด้านทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน

3. มีส่วนร่วมในการติดตามผล หมายถึง การติดตามความคืบหน้าในการจัดกิจกรรม ผลการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม

4. มีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ หมายถึง การได้รับประโยชน์จากการเข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านสังคม ส่วนบุคคล และด้านจิตใจ

“เพศ” หมายถึง ประชาชนเพศชาย และเพศหญิง

“อายุ” หมายถึง อายุตามปฏิทินของประชาชนนับถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม

“ระดับการศึกษา” หมายถึง วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุดที่ได้รับ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 6 ระดับได้แก่

1. ระดับประถมศึกษา
2. ระดับมัธยมศึกษา
3. สายวิชาชีพ
4. อนุปริญญา
5. ปริญญาตรี
6. สูงกว่าปริญญาตรี

“อาชีพ” หมายถึง งานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 อาชีพ ได้แก่

1. ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
2. พนักงานบริษัท
3. รับจ้างทั่วไป
4. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
5. นักเรียน นิสิต/นักศึกษา

“รายได้” หมายถึง ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพเป็นรายเดือน

“ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอโยธยา” หมายถึง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอโยธยาตั้งแต่วันแรกจนถึงปัจจุบัน

“การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม” หมายถึง การได้รับข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมจากสื่อประเภทต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ แผ่นพับ ใบปลิว แผ่นป้ายโฆษณา การกระจายเสียง เป็นต้น

“ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน” หมายถึง ความสามารถในการจดจำและตีความรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับการวิธีการอนุรักษ์โบราณสถาน

“ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม” หมายถึง การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความรู้สึก สำนึกถึงประโยชน์และความสำคัญของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยแบ่งเป็น 8 หัวข้อดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร
3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
4. แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก
5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน
6. มรดกโลกทางวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
7. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยูวัฒน์ (2526: 25) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การให้ประชาชนคิดริเริ่มในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

วิรัช (2530: 61) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ มิใช่เข้าร่วมเพราะหวังรางวัลตอบแทน และสิ่งที่สำคัญคือ การ

มีส่วนร่วมนั้นจะต้องสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ ความต้องการ และวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ ในชุมชนด้วย

ทงศักดิ์ (2534: 76) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

พัชร (2546: 2-2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับ โครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

นรินทร์ชัย (2547: 4) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

สินธุ์ (2546 อ้างถึงใน นรินทร์ชัย, 2547: 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวคิดให้บุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการและกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว โดยอยู่บนพื้นฐานของความคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ มาเป็นต้นทุนเพื่อจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และมีความยั่งยืนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

Erwin (1976: 138) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตน เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Keith (1972 อ้างถึงใน ธวัช, 2543: 17) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่ง ในสถานการณ์กลุ่มหนึ่ง ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจ ให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

Wertheim (1981 อ้างถึงใน ปารีชาติ และคณะ, 2546: 196) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่างๆ ทางการจัดการบริหารและทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตน

จากที่กล่าวแล้วข้างต้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าไปมีส่วนในการเสนอความคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

หลักการพื้นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วม 10 ประการที่ควรคำนึงถึงมีดังนี้ (นรินทร์ชัย, 2547: 14-15)

1. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
2. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วดี มาตั้งแต่เกิด
3. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่างๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง
5. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจและร่วมจัดการ

6. การมีส่วนร่วมยังมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสมต่อไปนี้

- 6.1 ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง
  - 6.2 ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้เข้ามีส่วนร่วม
  - 6.3 ผู้ที่จะเข้าร่วมด้วยต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้
  - 6.4 มีการสื่อสาร 2 ทางเพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์
  - 6.5 ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้ต้องการเข้ามาร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น
  - 6.6 ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้นๆ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย
  - 6.7 การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ
  - 6.8 เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง
  - 6.9 มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างดี
7. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้นการจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้
8. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น (1)รูปแบบโดยตรง คือมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลแต่ละคน หรือ (2)ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ (3)ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วม โดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่

9. ไม่มีสิ่งใดได้มาฟรี ต้องแลกเปลี่ยนกัน มีเสียไปบ้าง เพื่อจะได้มา

10. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก มิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว

วัตถุประสงค์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ทวิวงส์ (2538: 95) ได้สรุปว่า วัตถุประสงค์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่างๆ มีดังนี้

1. เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ หรือกิจการและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น
2. เพื่อช่วยในการชี้ประเด็นปัญหา และคุณค่าต่างๆ ของสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อแสดงความคิดเห็นอันอาจเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา
4. เพื่อช่วยในการให้ข้อมูลย้อนกลับ และช่วยในการวิเคราะห์ผลกระทบ
5. เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้งและเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน

ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม

Brenes (1994 อ้างถึงใน นรินทร์ชัย, 2547: 15-17) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่า มีประเด็นสำคัญ 10 ประการคือ

1. ระยะเวลาและสถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้-เสียเข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ หรือหากคณะผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมก็ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องด้วยจริงๆ เท่านั้นก็ได้

2. การมีส่วนร่วมนั้น มีมิติทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือทางด้านปริมาณนั้น ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมา จากนั่นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้น ส่วนทางด้านคุณภาพ ควรให้มีส่วนร่วม มีมิติที่จะขัดขวางความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลหรือความเป็นนาย-บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่ามีความดี

3. การที่จะให้การมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง หรือจะให้เป็นแนวทาง คือให้เพียงบุคคลต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องก็คิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า หลังจากการมีส่วนร่วมแล้ว มีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

4. การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น เวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้ว ก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม

5. การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมและทางการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษากลับไปมาในขณะเดียวกันแต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่อง ต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

6. สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริง มิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเอง การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้นและเกิดความรอบคอบขึ้น จนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

7. มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณา เพื่อวางแนวดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะทำให้บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใด และ โดยวิธีใด ฯลฯ โดยคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมนี้ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอควร และให้มีความหลากหลายมากพอ

8. การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชนได้รู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหา ทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยกันและร่วมกันแก้ปัญหานั้นๆ ได้ จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหานั้นๆ ต่อไป

9. คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่ มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคนคล้ายเอาก้อนหินมา กองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน มีค่านิยมร่วมกัน

10. ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะป็นอรรถมนัฒ์ขันประกอบไปบั้ง จะช่วยให้บรรยากาศ การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ดี

ปาริชาติ และคณะ (2546: 208-209) สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น

1. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือการช่วยทำ กิจกรรม คือ การเข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็น การดำเนินการ การติดตาม และประเมินผล

2. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วม นี้แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการพัฒนา ความสามารถของประชาชนเป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะใน หลายกรณีประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ ทางออกที่ควรเป็นคือ การเสริมสร้างพลัง อำนาจแก่ประชาชน

Cohen and Uphoff (1977: 6) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และ ตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงิน ฯลฯ การบริหาร การประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัตถุ ด้านสังคม และส่วน บุคคล

4. มีส่วนร่วมในการประเมินผล

ขั้นตอน/ระดับการมีส่วนร่วม

ไพร์ตัน (2527: 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหา และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา โครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน (2539: 49) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ

1. ร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. ร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผน
4. ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา
5. ร่วมในการประเมินผลวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ

นรินทร์ชัย (2547: 17-18) แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับกว้างๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชน
2. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล-ข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับโครงการที่ตนจะมีส่วนได้ส่วนเสีย
4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงาน
5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือด้านอื่นๆ

จากการศึกษาลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมแล้วนั้น ผู้วิจัยสรุปการมีส่วนร่วมไว้ 4 ลักษณะซึ่งนำมาใช้ในการศึกษาดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ ซึ่งรวมถึงการศึกษา ค้นหา การวิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางแก้ไข ตลอดจนการตัดสินใจเลือกแนวทางการปฏิบัติ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ตลอดจนสนับสนุนด้านทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน
3. การมีส่วนร่วมในการติดตามผล หมายถึง การติดตามผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ความคืบหน้าในการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ทั้งประโยชน์ทางด้านสังคม ส่วนบุคคล และด้านจิตใจ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ (2527: 183) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ 3 ปัจจัยหลัก ๆ ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์
2. ความเกรงใจบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจผู้ที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วยแรง
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ

สากล (2532: 166–167) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ความสนใจ และความห่วงกังวลร่วมกัน
2. ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา

ปารีชาติ และคณะ (2546: 152-153) ได้สรุปปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในงานพัฒนา แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ โดยรัฐจะต้องปฏิบัติดังนี้

- 1.1 การกำหนดนโยบาย จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมในท้องถิ่น
- 1.2 สนับสนุนกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง
- 1.3 การสร้างช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยระบบต่างๆ ของราชการจะต้องเอื้ออำนวย และเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
- 1.4 มีการติดตามประเมินผล และการให้การสนับสนุนในภายหลัง

2. ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนในชุมชนจะต้อง

- 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา
- 2.2 เป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์
- 2.3 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น

2.4 มีการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานอื่น

2.5 ได้รับการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ปัจจัยด้านนักพัฒนา โดยสิ่งทีนักพัฒนาต้องปฏิบัติคือ

3.1 ศึกษาชุมชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมในทุกๆ ด้านในชุมชน

3.2 มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม

3.3 ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ ซึ่งจะเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้าน แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในงานพัฒนา

3.4 รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา

3.5 เป็นผู้สนับสนุนด้านการศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร วิทยากรใหม่ๆ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6 มีความจริงใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือและศรัทธา

3.7 ดำเนินงานพัฒนาที่มีความหมาย และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

4. ปัจจัยจูงใจ

4.1 การได้รับผลประโยชน์จากการได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา

4.2 โครงการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

Alvin (1959 อ้างถึงใน ชโลมพร, 2545: 17) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้แก่ สถานภาพทางสังคม การศึกษา อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะของครอบครัว ตลอดจนค่านิยมของสังคม

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมซึ่งนำมาใช้ในการศึกษานี้ ไว้ 4 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
2. การได้รับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ
3. ความรู้ความเข้าใจในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ
4. ความตระหนัก ความห่วงกังวลร่วมกัน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

พัชรี (2546: 2-3) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษามุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

8. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

เครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Chapin (1977 อ้างถึงใน ชำนาญ, 2543: 12) ได้เสนอเครื่องชี้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยได้กำหนดระดับความสำคัญของการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรของชุมชนดังนี้

1. การมีความสนใจและร่วมประชุม
2. การให้การสนับสนุนช่วยเหลือ
3. การเป็นสมาชิกและกรรมการ
4. การเป็นเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้จะดูจากลักษณะต่างๆ ที่แสดงออก คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ การบริจาคเงินทอง วัสดุสิ่งของ และการเสียสละเวลา แรงงาน เป็นสมาชิกของคณะกรรมการ และเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมนั้น โดยตรง

การวัดระดับการมีส่วนร่วม

Kasperson and Breitbandm (1985 อ้างถึงใน เรื่องแสง, 2542: 18) ได้เสนอการวัดระดับการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ

1. การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่ม การแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการการมีส่วนร่วม นั้น จะแสดงถึงค่านิยม หรือการรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ กิริยาที่ถือว่าการมีส่วนร่วมคือ กิริยาที่บุคคลแสดงต่อผลของการกระทำนั้นโดยตรง
2. ความถี่ของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการมีส่วนร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนาน หรือมีความผูกพัน และมีแรงจูงใจในการกระทำ
3. คุณภาพของการเข้าร่วม พิจารณาจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถ ยอมรับความคิดเห็น และมีการประเมินผล

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมใน 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ โดยวัดจากความถี่ของการกระทำเพื่อแสดงว่ามีระดับการมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร

ความหมายของการรับรู้

โยฮัน และ วัชร (2533: 43) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การตีความหมายการรับสัมผัสออกเป็น สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมาย ซึ่งการตีความหมายนั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์หรือการเรียนรู้

ทรงพล (2540: 110) ให้ความหมายของการรับรู้ไว้ว่า หมายถึง การรู้ รู้จักสิ่งต่างๆ สภาพ ต่างๆ ภาวะต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้ามาทำปฏิกิริยากับตัวเรา เป็นการแปลอาการสัมผัสให้มีความหมายขึ้น เกิดเป็นความรู้สึกซึ่งเฉพาะตัวสำหรับบุคคลนั้นๆ

รัชนี (2540: 1) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง ขบวนการประมวลและตีความข้อมูลต่างๆ ที่อยู่ รอบๆ ตัวเราโดยผ่านอวัยวะรับความรู้สึก

สุชา (2540: 119) กล่าวถึง การรับรู้ไว้ว่า หมายถึง ขบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับ วัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส ในแง่ของพฤติกรรมนั้น การรับรู้เป็นขบวนการ ที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้

โยฮัน และ วัชร (2533: 43-45) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้ว่ามี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากสิ่งเร้า

- 1.1 ความเข้มและขนาด
- 1.2 ความผิดแผกกัน
- 1.3 การกระทำซ้ำ
- 1.4 การเคลื่อนไหว

2. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากบุคคล

- 2.1 ความสนใจ
- 2.2 ความคาดหวัง
- 2.3 ความต้องการ
- 2.4 การเห็นคุณค่า

สาเหตุที่บุคคลเปิดรับข่าวสาร

McCombs and Becker (1979 อ้างถึงใน จุฬารักษ์, 2547: 40) กล่าวถึงสาเหตุที่บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนว่าเพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการคือ

1. เพื่อต้องการรู้ทันเหตุการณ์ โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์สิ่งต่างๆ รอบ ตัวจากสื่อมวลชนเพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้
2. เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับ ชีวิตประจำวัน การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะหรือเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวได้
3. เพื่อการพูดคุยสนทนา การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้
4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม เพื่อรับรู้ และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรอบๆ ตัว

สื่อในการสื่อสาร

มานิตย์ (2543: 66-68) กล่าวว่า สื่อเป็นเครื่องมือ หรือช่องทางในการสื่อสารและทำหน้าที่เป็นตัวกลางเพื่อนำข้อมูลจากรัฐ ไปสู่ประชาชน อาจปรากฏในรูปแบบของวงสนทนา สมาคมต่างๆ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน ทั้งสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สื่อมีอิทธิพลอย่างมากในการสื่อสารเพราะสื่อสามารถสร้างเครือข่ายและโน้มน้าวจิตใจผู้รับสารได้ โดยปกติสื่อมวลชนเป็นโครงสร้างการสื่อสารที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามช่องทางสื่อสารอื่นๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

1. องค์กร ได้แก่ พรรคการเมือง ระบบราชการ สหภาพแรงงาน โรงเรียน เป็นต้น องค์กรแม้จะมีโครงสร้างคล้ายกัน แต่ก็อาจมีศักยภาพในการสื่อสารต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ใช้และรูปแบบของระบบการเมือง

2. กลุ่ม กลุ่มแตกต่างจากองค์กรที่มีความมั่นคง ความเป็นสถาบันและความร่วมมือน้อยกว่า การสื่อสารนี้จะปรากฏในกลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน ช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางการไม่สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข่าวสารได้อย่างเพียงพอจึงจำเป็นต้องอาศัยกลุ่มช่วย

3. สื่อมวลชน สื่อมวลชนทำหน้าที่รายงานข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนวิถีชีวิตของประชาชนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น หากจะให้บรรลุเป้าหมาย สื่อมวลชนต้องประสานความร่วมมือหรือเชื่อมโยงกับช่องทางอื่นๆ เช่น องค์กร กลุ่มช่องทางพิเศษ

4. ช่องทางพิเศษ ได้แก่ การแสดงออกต่างๆ ของประชาชน เช่น การเดินขบวนประท้วง ซึ่งถือเป็นช่องทางพิเศษในการสื่อสารเพื่อเรียกร้องและรวบรวมผลประโยชน์ของประชาชนเข้าด้วยกันให้ผู้ปกครองหรือรัฐบาลได้รับรู้ ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์พิเศษเพียงครั้งคราวเท่านั้น แต่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของระบบการเมือง และวิถีทางการเมืองของประชาชน

แหล่งสื่อที่สำคัญในการสื่อสาร

แหล่งสื่อที่สำคัญในการสื่อสาร สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. การสื่อสารระหว่างบุคคล เรียกว่าการสื่อสารด้วยปากเปล่า หรือ การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน เน้นที่ตัวบุคคลหรือกลุ่มเป็นหลักในการสื่อสาร เช่น บุคคล กลุ่ม องค์กร และช่องทางพิเศษ

2. การสื่อสารมวลชน เน้นที่การใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อหรือเรียกว่าระบบที่ใช้สื่อประกอบด้วย สมาชิกและเทคนิควิธี ซึ่งมีกลุ่มผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านได้ใช้สื่อหรือเครื่องมือทางเทคนิค เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ เพื่อเผยแพร่เรื่องราวไปยังผู้รับสารจำนวนมาก ซึ่งมิใช่คนกลุ่มเดียวและอยู่กระจัดกระจาย

ชนิดของสื่อ

ปัญญา (2528 อ้างถึงใน พรทิพย์, 2545: 26-27) ได้จัดประเภทของสื่อโดยแบ่งตามชนิดสื่อ ดังนี้

1. จดหมายข่าว หรือจดหมายเวียน เป็นสื่อแรกที่ประหยัดมากที่สุด ที่ควรจะใช้สำหรับการนิเทศงาน เหมาะที่จะใช้ภายในหน่วยงาน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลา เมื่อมีข่าวสารที่น่าสนใจ เช่น นโยบายใหม่ๆ หรือข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา การประชุม หรือผลการวิจัย เป็นต้น

2. วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่ช่วยแก้ปัญหาข้อเสียของจดหมายข่าวหรือจดหมายเวียนได้ดี เพราะสามารถทำให้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และกระจายครอบคลุมไปทั่วทุกแห่ง นอกจากนี้ยังให้ความกระฉับกระชวยได้มากกว่าการเขียนข่าว

3. วิทยุติดต่อ เป็นสื่อที่มีประโยชน์มากในการติดต่อได้อย่างรวดเร็ว หน่วยงานต่างๆ ใช้กันอย่างแพร่หลายเรียกติดต่อได้โดยผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงช่วย หรือโดยการติดตั้งเครื่องมือพิเศษที่มีรัศมีทำการติดต่อได้ในระยะทางไกลๆ ซึ่งเรื่องวิทยุติดต่อนี้มีอยู่หลายแบบที่มีรัศมีทำการ

ไกลมากเป็นร้อยๆ กิโลเมตร ซึ่งคิดต่อได้อย่างดีภายในจังหวัดหรือภายในภาค แต่ค่าใช้จ่ายสูง และในบางแห่งซึ่งภูมิประเทศเป็นป่าภูเขา อาจจะเป็นอุปสรรคในการใช้ก็เป็นได้

4. เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อประเภทนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร อนุสาร เป็นต้น มีลักษณะแผ่นใหญ่ใช้พับส่ง มีจัดทำตามท้องถิ่นต่างๆ อยู่แล้ว

สำหรับเอกสารสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ ได้แก่ วารสาร หรืออนุสารนั้นเป็นสื่อที่ใช้ได้มีแง่การให้ข่าวสารได้เป็นเรื่องเป็นราว และสามารถนำผลงานการค้นคว้า มีการลงทุนสูงมากต่อเล่ม ต้องใช้แรงงานสูง ผู้จัดทำต้องมีความรู้ในการรวบรวมเรื่องราวที่จะมีประโยชน์

ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารจึงเป็นช่องทางที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้รับจากบุคคลหรือกลุ่มคนอื่นภายนอก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน ตลอดจนความรู้สึกสำนึกของบุคคลหรือกลุ่มคน อันจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในการศึกษาครั้งนี้ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่ประชาชนได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยผ่านสื่อในหลายรูปแบบ เช่น ชมโทรทัศน์ การกระจายเสียง การอ่านหนังสือพิมพ์ แผ่นพับ และวารสาร ประเภทส่งเสริมความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นต้น สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ประเด็น คือ ประเภทของข่าวสาร และแหล่งข่าวสาร

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

ความหมายของความรู้ความเข้าใจ

ไพศาล (2526: 96) ให้ความหมายของ ความรู้ ไว้ว่าหมายถึง บรรดาข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดของเรื่องราว การกระทำ อันเป็นประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งสะสมและสืบทอดต่อกัน

บุญธรรม (2535: 7) ให้ความหมายของ ความรู้ ไว้ว่าหมายถึง การระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วและรวมถึงการจำเนื้อเรื่องต่างๆ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเนื้อหาวิชา และที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหานั้นด้วย

เกศินี (2540: 52) ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นๆ โดยแบ่งออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่งๆ และความรู้ต่อเรื่องราวทั่วไปในระดับกว้าง ความรู้จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง ความคิด ความหยั่งรู้หยั่งเห็น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับเหตุการณ์ต่างๆ ได้

ศุภกนิษฐ์ (2540: 22) ให้ความหมาย ความรู้ไว้ว่าเป็นความสามารถในการคิด เข้าใจ ข้อเท็จจริง นำไปแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ขณะนั้น บวกกับประสบการณ์เดิมที่เกิดจากการเรียนรู้ แล้วตัดสินใจประเมินค่าเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งมีความชัดเจนและมีคุณภาพ

ไพศาล (2526: 105) ให้ความหมายว่า ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปดัดแปลง เพื่อสามารถที่จะจับความ อธิบาย เปรียบเทียบ ข้อเรื่องราว ความคิด และข้อเท็จจริงต่างๆ ได้

บุญธรรม (2535: 8) ให้ความหมายของ ความเข้าใจว่าหมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการแปล การตีความ และการสรุปอ้างอิง ซึ่งจะต้องเข้าใจจับใจความสำคัญของเรื่องและสามารถดัดแปลงของที่พบเห็นที่คล้ายกับของเก่าที่เคยประสบมาแล้วได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการนำข้อมูล ความรู้ที่มีอยู่ไปตีความ และขยายความสิ่งที่ได้รับรู้ ตลอดจนสามารถอธิบายถึงสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล

ระดับความรู้

เราสามารถจำแนกระดับความรู้ ออกได้เป็น 6 ระดับ ดังนี้ (เกศินี, 2540: 52)

1. ระดับที่ระลึกได้ หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จดจำเรื่องเฉพาะวิธีปฏิบัติ กระบวนการ และแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมาได้

2. ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ หมายความว่า บุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้ มากกว่าการจดจำเนื้อหาที่ได้รับ เช่น สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นด้วยถ้อยคำของตนเองได้ สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมายที่ลึกซึ้ง แปลความ และเปรียบเทียบความคิดอื่นๆ หรือ คาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้

3. ระดับการนำไปใช้ เป็นความสามารถที่จะนำข้อเท็จจริง และความคิดที่เป็นนามธรรม ไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ระดับการวิเคราะห์ สามารถใช้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกเป็นส่วน เป็นประเภท หรือนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อการปฏิบัติของตนเอง

5. ระดับการสังเคราะห์ คือ การนำข้อมูล และแนวความคิดมาประกอบกัน แล้วนำไปสู่ การสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

6. ระดับการประเมินผล คือ ความสามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์การรวบรวม และวัดข้อมูลมาตรฐาน เพื่อให้ข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

ความสัมพันธ์ของความรู้และความเข้าใจ

ประกาศیهญ (2526: 16-19) กล่าวความสำคัญของความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ในการ ตัดสินใจในข้อเท็จจริงต่างๆ โดยสรุปว่าการเรียนรู้ของมนุษย์จะเริ่มต้นจากในระดับง่ายก่อน แล้วจะ มีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ แบ่งเป็น 6 ชั้นคือ

1. ความรู้ เป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ อาจจะโดย การนึกได้ มองเห็น ได้ยินและได้ฟัง ความรู้ในขั้นนี้ประกอบด้วยคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ วิธีการแก้ปัญหามาตรฐาน เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า ความรู้นี้เป็นเรื่องของการ จำได้หรือระลึกได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อน ดังนั้น การจำได้จึงเป็นกระบวนการที่ สำคัญทางจิตวิทยา และเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ การนำความรู้ไป ใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิด และ ความสามารถด้านสมองเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

2. ความเข้าใจ เป็นพฤติกรรมขั้นต่อมาจากความรู้ ขั้นตอนนี้จะต้องใช้ความสามารถทางสมอง และทักษะในขั้นที่สูงขึ้นจนถึงระดับของ “การสื่อความหมาย” ซึ่งอาจทำได้ทั้งการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ มักจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ แล้ว ความเข้าใจนี้อาจจะแสดงออกในรูปแบบของการใช้ทักษะ หรือการแปลความหมายต่างๆ โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อสรุป หรือการคาดคะเนได้

3. การนำไปใช้ ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้นี้เป็นพฤติกรรมขั้นที่สาม ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถหรือทักษะทางด้านความเข้าใจดังกล่าวมาแล้ว การนำเอาความรู้ไปใช้นี้อีกนัยหนึ่ง ก็คือ การแก้ปัญหา เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าความเข้าใจในหลักทฤษฎี วิธีการต่างๆ จะถูกนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

4. การวิเคราะห์ ความสามารถในการวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถแยกภาพรวมออกเป็นส่วนๆ ย่อยๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เด่นชัดยิ่งขึ้น

5. การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการนำเอาส่วนประกอบย่อยหลายๆ ส่วนมารวมกันมาเป็นกรอบ โครงสร้างที่แน่ชัด โดยทั่วไปแล้วความสามารถนี้จะเกิดจากการนำเอาประสบการณ์ในอดีตมารวมกับประสบการณ์ในปัจจุบัน และนำมาสร้างเป็นกรอบที่มีระเบียบแบบแผน ความสามารถในการสังเคราะห์ที่เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือความคิดริเริ่ม จึงต้องอาศัยความสามารถขั้นต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว

6. การประเมินผล ความสามารถในการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งจะต้องใช้เกณฑ์ หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบในการประเมินผลมาตรฐานนี้ อาจจะออกมาทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ มาตรฐานที่ใช้นี้อาจจะมาจากการที่บุคคลนั้นตั้งขึ้นเอง หรือมาจากมาตรฐานที่มีอยู่แล้ว ความสามารถในการประเมินผลนอกจากจะเป็นความสามารถขั้นสุดท้ายแล้ว ยังเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญของพฤติกรรมด้านอื่นๆ ด้วย ความสามารถในการประเมินผลนี้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในขั้นสุดท้ายเสมอไป แต่อาจจะอยู่ในทุกขั้นตอนของความสามารถหรือทักษะต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็มีความเหมาะสมกับการวัดความรู้จากคุณลักษณะซึ่งแตกต่างกันออกไป ในที่นี้จะกล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ที่นิยมกันมาก คือ การทดสอบ ซึ่งถือเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปเร้าผู้ถูกสอบให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การพูด การเขียน ทำทาง ฯลฯ เพื่อให้สามารถสังเกตเห็น หรือสามารถนับจำนวนปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับหรือคุณลักษณะของบุคคลนั้น รูปแบบของข้อสอบหรือแบบทดสอบ มี 3 ลักษณะ ดังนี้ (ไพศาล, 2526: 35-36)

1. ข้อสอบปากเปล่า เป็นการสอบโดยใช้การโต้ตอบด้วยวาจาหรือคำพูดระหว่างผู้ทำการสอบ กับผู้ถูกสอบโดยตรง หรือบางครั้งเรียกว่า การสัมภาษณ์

2. ข้อสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1 แบบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ตอบอธิบายเรื่อง บรรยายเรื่องราว ประพันธ์ หรือวิจารณ์เรื่องราวเกี่ยวกับความรู้นั้น

2.2 แบบจำกัดความ เป็นข้อสอบที่ผู้ตอบพิจารณาเปรียบเทียบตัดสินข้อความหรือรายละเอียดต่าง ๆ มี 4 แบบ คือ แบบถูกผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบให้เลือกตอบ

3. ข้อสอบภาคปฏิบัติ เป็นข้อสอบที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกสอบตอบสนองออกมาด้วยคำพูด หรือการเขียนเครื่องหมายใด ๆ แต่มุ่งให้แสดงพฤติกรรมด้วยการกระทำจริงมักเป็นข้อสอบในเนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ปฏิบัติจริง

การวัดความรู้

สุมาลี (2542: 54-69) ได้สร้างวิธีการวัดความรู้โดยใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความสามารถในแต่ละชั้น ดังนี้

1. วิธีการวัดระดับของความรู้ความจำ เป็นการวัดความสามารถขั้นต่ำสุด การถามเพื่อวัดสิ่งเกี่ยวข้องกับกาให้ระลึกถึง ทั้งในสิ่งที่เฉพาะเจาะจง และทั่วไป คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดความจำเนื้อเรื่อง 2) ข้อคำถามวัดความจำวิธีการดำเนินการ 3) ข้อคำถามวัดความจำความรู้รอบยอด

2. วิธีการวัดระดับความเข้าใจ เป็นการวัดความสามารถที่สูงกว่าความรู้ความจำ แต่ผู้ตอบยังคงมีความรู้ความจำ เป็นพื้นฐานมาก่อนจึงจะมีความเข้าใจ คำถามจะไม่ถามตรงจากตำราหรือสิ่งที่สอนไว้ แต่โยงความรู้ที่เรียนมาสัมพันธ์กับคำถามแล้วเปลี่ยนเป็นคำตอบใหม่ ภาษาหรือสำนวนใหม่ รูปแบบใหม่ๆ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดความสามารถในการแปลความ 2) ข้อคำถามวัดความสามารถในการตีความ 3) ข้อคำถามวัดความสามารถในการขยายความ

3. วิธีการวัดระดับการนำไปใช้ เป็นการวัดความสามารถในการนำเอาความรู้ ความเข้าใจ มาประยุกต์ใช้หรือแก้ปัญหาในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ ข้อคำถามวัดการนำไปใช้

4. วิธีการวัดระดับวิเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการแยกแยะ หรือแจกแจง รายละเอียดของเรื่องราว ความคิด การปฏิบัติออกเป็นระดับย่อยๆ โดยอาศัยหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อค้นพบข้อเท็จจริง และคุณสมบัติบางประการ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดการวิเคราะห์ความสำคัญ 2) ข้อคำถามวัดการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3) ข้อคำถามวัดการวิเคราะห์หลักการ

5. วิธีการวัดระดับสังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการรวบรวม และผสมผสาน รายละเอียดปลีกย่อยของข้อมูล สร้างเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม ความสามารถดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดการสังเคราะห์ข้อความ 2) ข้อคำถามวัดการสังเคราะห์แผนงาน 3) ข้อคำถามวัดการสังเคราะห์ความสัมพันธ์

6. วิธีการวัดระดับประเมินค่า เป็นการวัดความสามารถในการสรุปคุณค่า หรือตีราคา เกี่ยวกับเรื่องราว ความคิด พฤติกรรมว่าดี-เลว เหมาะ-ไม่เหมาะ เพื่อจุดประสงค์บางประการ คำถามที่ใช้วัดในระดับนี้ ได้แก่ 1) ข้อคำถามวัดการประเมินโดยเกณฑ์ภายใน 2) ข้อคำถามวัดการประเมินโดยเกณฑ์ภายนอก

นอกจากนี้การวัดความรู้ การวัดความสามารถในการระลึกเรื่องราวข้อเท็จจริงหรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือเป็นการวัดการระลึกประสบการณ์เดิมที่บุคคลได้รับคำสอน การบอกกล่าว การฝึกฝนของผู้สอน รวมทั้งจากตำราจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยคำถามวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ (ไพศาล, 2526: 69-104)

1. ถามความรู้ในเนื้อเรื่อง เป็นการถามรายละเอียดของเนื้อหา ข้อเท็จจริงต่างๆ ของเรื่องราวทั้งหลายประกอบด้วยคำถามประเภทต่างๆ เช่น ศัพท์ นิยาม กฎ และความจริงหรือรายละเอียดของเนื้อหาต่าง ๆ

2. ถามความรู้ในวิธีดำเนินการ เป็นการถามวิธีปฏิบัติต่างๆ แบบแผนประเพณี ขั้นตอนของการปฏิบัติทั้งหลาย เช่น ถามระเบียบแบบแผน ลำดับขั้น และแนวโน้ม การจัดประเภท และลักษณะต่างๆ

3. ถามความรู้รวบยอด เป็นการถามความสามารถในการจดจำข้อสรุป หรือหลักการของเรื่องที่เกิดจากการผสมผสานหาลักษณะร่วม เพื่อรวบรวมและย่อลงมาเป็นหลักหรือหัวใจของเนื้อหานั้น

ดังนั้นการวัดความรู้ความเข้าใจของบุคคล จึงต้องวัดความรู้ในเนื้อหา ความรู้ถึงวิธีการ และผลสรุปของหลักการในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งความรู้ความเข้าใจนี้มีผลให้บุคคลมีความเชื่อที่ต่างกัน อันจะส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์โบราณสถานโดยถามความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน ซึ่งถามในลักษณะให้ตอบใช่-ไม่ใช่

แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก

ความหมายของความตระหนัก

ประภาเพ็ญ (2526: 20) ได้กล่าวถึงความตระหนักว่า ความตระหนักนี้ เกือบจะคล้าย พฤติกรรมขั้นแรกของพฤติกรรมด้านพุทธิปัญญา คือความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงแต่มีข้อแตกต่างที่ว่า ความตระหนักไม่ได้เกี่ยวข้องกับความจริงหรือความสามารถที่จะระลึกได้ แต่มีการเกิดขึ้นใน ความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่งมีเหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่งซึ่งรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 428) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ตระหนัก” ไว้ว่า หมายถึง รู้ประจักษ์ชัด รู้ชัดแจ้ง

Good (1973 อ้างถึงใน ทนงศักดิ์, 2534: 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความตระหนัก หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงความสำนึก การรับรู้หรือการมีความรู้ หรือมวลประสบการณ์ที่บุคคลรับรู้ในช่วงเวลาหนึ่ง

จากความหมายของความตระหนักข้างต้นสรุปได้ว่า ความตระหนัก หมายถึง ความรู้สึกสำนึกซึ่งเกิดขึ้นในจิตใจ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น

การวัดความตระหนัก

ความตระหนักเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรู้สำนึก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับด้านความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้นการที่จะนำการวัด และการประเมินผลมาใช้ จึงต้องมีหลักการและวิธีการ ตลอดจนเทคนิคเฉพาะ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกและอารมณ์นั้นมีหลายประเภทด้วยกัน ดังนี้ (ชวาล, 2526: 201-225)

1. วิธีการสัมภาษณ์ อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่โครงสร้างแน่นอน โดยสร้างคำถามและคำตอบให้เลือกเหมือนๆ กับแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อนเรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ๆ ให้ผู้ตอบตอบมากๆ และคำถามก็เป็นไปตามโอกาสอำนวยในขณะที่สนทนากัน

2. แบบสอบถาม อาจเป็นชนิดเปิด หรือปิด หรือแบบผสมระหว่างเปิดกับปิดก็ได้ ว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือไม่มีสิ่งที่กำหนดตามรายการอาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบ หรือเลือกว่าใช่ ไม่ใช่ก็ได้

3. แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือมีไม่มี สิ่งกำหนดตามรายการ อาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบหรือเลือกว่าใช่ ไม่ใช่ ก็ได้

4. มาตรวัดอันดับคุณภาพ เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสมสำหรับอารมณ์และความรู้สึก ที่ต้องการสร้างความเข้ม ว่ามีมากน้อยเพียงใดในเรื่องนั้น

5. การใช้ความหมายภาษา เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายของภาษา เป็นเครื่องมือที่วัดได้ครอบคลุมมากชนิดหนึ่ง เครื่องมือชนิดนี้จะประกอบด้วย เสียงซึ่งเป็น “สังกัป” และจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ประกอบสังกัปนั้นหลายๆ คู่ แต่ละคู่มี 2 ขั้ว ช่องห่างระหว่าง 2 ขั้ว นี้บังคับด้วยตัวเลข ถ้าใกล้ข้างใดมากก็จะมีลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นมาก

เมื่อบุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสัมผัสจากสิ่งเร้า ก็จะเกิดการรับรู้ขึ้น เมื่อเกิดการรับรู้แล้วก็จะนำไปสู่การเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งเร้า นั้นและนำไปสู่การเรียนรู้ และเมื่อบุคคลเกิดความรู้แล้วก็จะมีผลต่อความตระหนัก ซึ่งเมื่อบุคคลมีทั้งความรู้และความตระหนักแล้ว ก็จะนำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมด้วย ในส่วนของการวัดความตระหนักนั้น ผู้วิจัยใช้แบบวัดที่มีลักษณะเป็นมาตรวัดอันดับคุณภาพ เป็นเครื่องมือวัดความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยตั้งคำถามเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม ตลอดจนการสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

ความหมายของการอนุรักษ์โบราณสถาน

การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแล รักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้และให้หมายรวมถึง การป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย (นิคม, 2538: 25)

การอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง การรู้จักรักษาไว้มิให้สูญสิ้นไป หรือให้คงอยู่ในสภาพเดิม (ไขแสง, 2530: 1)

โบราณสถาน หมายถึง สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบสถ์ วิหาร วัง มีอายุเก่ากว่า 100 ปีขึ้นไป, อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือ โบราณคดี ทั้งนี้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 642)

จากที่กล่าวมาข้างต้นการอนุรักษ์โบราณสถาน หมายถึง การดูแลรักษา ตลอดจนบูรณะ ปฏิสังขรณ์ โบสถ์ วิหาร วัง และอสังหาริมทรัพย์ที่มีอายุกว่า 100 ปีขึ้นไปมิให้สูญสิ้นไปตามกาลเวลา

สาเหตุการชำรุดและเสื่อมสภาพของโบราณสถาน

กรมศิลปากร (2527: 2) ได้อธิบายสาเหตุการชำรุดและเสื่อมสภาพของโบราณสถานว่ามีหลายสาเหตุ และหลายกระบวนการซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และมีความเกี่ยวเนื่องกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด สาเหตุที่คาดว่าเป็นสิ่งที่ทำให้โบราณสถานเกิดการชำรุดและเสื่อมสภาพแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. สาเหตุภายใน หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณที่เกิดจากสาเหตุภายในตัวโบราณสถานเอง ได้แก่ ชนิดและคุณสมบัติของวัสดุที่เป็นรากฐานของโบราณสถาน สถานที่ตั้ง ลักษณะโครงสร้าง และน้ำหนักของโบราณสถาน การคำนวณ และการออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้อง ความผิดพลาดทางด้านเทคนิคการก่อสร้าง เป็นต้น

2. สาเหตุภายนอก หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณสถานที่เกิดจากการกระทำของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เคมี ชีววิทยา และจุลชีววิทยา สาเหตุเหล่านี้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

2.1 สาเหตุจากมนุษย์ มนุษย์เป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้โบราณสถานชำรุดและเสื่อมสภาพอย่างรวดเร็ว ทั้งที่โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เช่น ลักลอบขุดค้นโบราณสถาน การปีนป่ายเหนี่ยวรั้งขึ้นไปถ่ายรูป และนั่งเล่นบนโบราณสถานหรือการที่นักท่องเที่ยวแต่ละต้องลุยไถ่ส่วนต่างๆ ของโบราณสถานซึ่งทำให้หักหลุดหรือชำรุด เกิดความเสียหายได้ เป็นต้น

2.2 สาเหตุจากธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 สาเหตุ ดังนี้

2.2.1 ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว หรือนานๆ ครั้ง แต่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงได้เช่น แผ่นดินไหว วาดภัย อุทกภัย อัคคีภัย ไฟผ่า พายุ ลูกเห็บ พายุหมุน เป็นต้น

2.2.2 สภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น อุณหภูมิ ลักษณะภูมิอากาศ ความชื้น แสงแดด ลม ดิน น้ำในดิน น้ำฝน ก๊าซ และสารเคมีที่ปะปนอยู่ในบรรยากาศ ฝุ่นละออง เขม่า คิวโน ฟิช สัตว์ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของโบราณสถาน เนื่องจากสาเหตุทางสภาวะแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างช้าๆ แต่มีผลต่อการเสื่อมสภาพของโบราณสถานในระยะยาว

ความมุ่งหมายของการอนุรักษ์โบราณสถาน

ไขแสง (2530: 1-2) กล่าวถึงความมุ่งหมายที่จะต้องให้มีการอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมก็เพราะว่า

1. การอนุรักษ์เป็นการสงวนรักษาไว้ซึ่งงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าอย่างมาก เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่จะต้องรักษาไว้ตราบนานเท่านาน ทั้งนี้เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นและศึกษาจากสิ่งเหล่านั้น
2. โบราณสถาน งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมก็ดี แม้จะเลียนแบบสร้างขึ้นใหม่อย่างเหมือนเก่าทุกประการ แต่ก็ไร้ซึ่งวิญญาณที่เคยมีอยู่ในของเก่า เราไม่ควรจะสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมาแข่งขันเพื่อทดแทน เพราะถ้าสร้างขึ้นใหม่สิ่งนั้นก็ไม่ใช่โบราณสถาน ดังนั้นจึงต้องมีการอนุรักษ์งานของเก่าที่มีคุณค่าเอาไว้
3. งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่บางชิ้นเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ได้ก่อสร้างเอาไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งคุณงามความดีของบรรพบุรุษ เราจึงจำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้
4. งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่บางชิ้นดังกล่าว เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีระหว่างกลุ่มชนในชาติ เราก็จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้
5. งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่บางชิ้น เป็นหลักฐานที่ดีในการศึกษาทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี เราก็จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้
6. งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าดังกล่าวมาแล้วเหล่านั้น ส่วนใหญ่สามารถใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยว และทัศนศึกษาได้ ย่อมก่อให้เกิดผลดีทางด้านจิตใจแก่ผู้มาเยือน และผลดีทางด้านเศรษฐกิจแก่ท้องถิ่น ตลอดจนประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม เราก็จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้เช่นกัน

การสร้างแนวความคิดการอนุรักษ์โบราณสถาน

การอนุรักษ์โบราณสถานจำเป็นจะต้องมีการพิจารณาในเชิงความคิด เพราะความคิดจะเป็นแกนนำไปสู่การปฏิบัติ เทคนิควิธีที่เหมาะสม ดังนั้นการจะอนุรักษ์โบราณสถาน จำเป็นจะต้องมีแนวคิดร่วมกัน โดยเกิดขึ้นจากการพิจารณาด้านคุณค่าของโบราณสถาน ดังนี้ (อนุวิทย์, 2530: 3-5)

1. การอนุรักษ์ในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์อารยธรรม เป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปว่าข้อมูลที่สำคัญที่สุดในงานประวัติศาสตร์ก็คือ สิ่งที่ยังคงไว้ด้วยอักษรอย่างมีระบบระเบียบ สิ่งที่ยังคงไว้โดยมีระบบนี้เองจะมีคุณค่าในลักษณะที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “เอกสาร” การศึกษาประวัติศาสตร์อารยธรรมโดยทั่วไปแล้ว สิ่งที่มีประโยชน์ในฐานะเอกสารคือ บรรดาโบราณสถานที่ยืนยงคงสภาพมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์อารยธรรมในช่วงสมัยประวัติศาสตร์มักจะใช้เอกสารทั้งที่เป็นวัตถุ โบราณสถานประกอบไปกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่ในกรณีเช่น ยุคต้นประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีการบันทึกเอกสารทางอักษรน้อยมาก หรือเกือบไม่มีเอกสาร โบราณสถานโบราณวัตถุจึงเป็นหลักฐานที่สำคัญที่ยังคงเหลืออยู่ส่วนหนึ่งที่ปรากฏเป็นข้อเท็จจริงในยุคสมัยนั้น ดังนั้นจึงควรรักษาสภาพเดิมที่แท้จริงของโบราณสถานไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การเปลี่ยนแปลงสภาพใดๆ ที่ผิดไปจากสภาพที่เป็นจริง ก็คือการทำลาย ยิ่งจิตใจเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าไรก็ยิ่งทำให้เอกสารไร้ประโยชน์ หมดสภาพใช้การต่อไป

2. การอนุรักษ์ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ผลทางการสร้างสรรค์ ตามความเป็นจริง โบราณสถานเกือบทั้งหมดมักจะมีรูปแบบที่เป็นงานสถาปัตยกรรม ดังนั้นในสภาพการณ์เช่นนี้ จึงต้องผ่านการออกแบบและการสร้างทำขึ้นตามกระบวนการช่าง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพื้นเพการกินอยู่หรือวัฒนธรรมของชุมชนในขณะนั้น ในขณะที่เดียวกัน การสร้างทำหรือช่าง หรือวงการช่างก็ย่อมจะมีการพัฒนา ไม่ว่าจะโดยประสบการณ์ในกลุ่มช่างเอง หรือได้รับอิทธิพลจากภายนอก ซึ่งแสดงถึงศิลปกรรมอันเกิดจากความจรโลงใจในยุคสมัยความสำเร็จผลทั้งในการออกแบบและการสร้างสรรค์จะเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงความเจริญทางปัญญาและเทคนิควิธีการอย่างมากมาย ฉะนั้นสถานะของเมืองทั้งเมือง ผัง อาคาร ตัวอาคารขนาดต่างๆ ก็ล้วนแต่มีค่าในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและสัมพันธ์ผลทางการสร้างสรรค์ทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพโบราณสถานตั้งแต่ขนาดเล็กอาทิ ทำลายปูนปั้นเดิมออก การเสริมแต่งอาคารให้เต็มรูปโดยพลการก็ล้วนแต่เป็นการทำลายทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าช่างในปัจจุบันอาจจะฝีมือไม่แพ้ช่างสมัยโบราณก็ตาม แต่โดยที่ต่างยุคต่างสมัย จิตวิญญาณในการแสดงออกก็ย่อมจะแตกต่างกัน

3. การอนุรักษ์ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบการดำรงชีพของสังคมชุมชน โบราณสถานนั้น นอกจากจะมีประโยชน์ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมในปัจจุบัน ซึ่งนักวางแผนมักจะมุ่งประโยชน์ในแง่ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยเฉพาะประโยชน์ที่เกิดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเพียงประโยชน์ส่วนเดียว เนื่องจากประโยชน์อันแท้จริงในแง่เศรษฐกิจสังคมในระดับแรกนั้นก็คือ โบราณสถานต่างๆ จะเป็นองค์ประกอบที่สร้างความมั่นคงทางจิตใจที่แสดงให้เห็นว่า สังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่มิใช่สังคมหลักลอยทางวัฒนธรรม มีการพัฒนาต่อเนื่องกันมาในระยะเวลายาวนาน ในขณะที่เดียวกันก็จะช่วยสร้างเอกภาพทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศ

วิธีการอนุรักษ์โบราณสถาน

ใจแสง (2530: 4-6) ได้กล่าวถึง วิธีการอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. การออกกฎหมายคุ้มครอง โบราณสถานหรือสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ ดังเช่น กรมศิลปากรได้มีประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อป้องกันการทำลายและการทำให้เสียหาย
2. กำหนดให้มีมาตรการลงโทษสถานหนัก แก่ผู้ทำลายโบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติ ทั้งผู้ทำลายตลอดจนผู้สมคบและร่วมมือ จะต้องได้รับการลงโทษสถานหนักจากกฎหมาย
3. จะต้องพยายามบำรุงรักษาโบราณสถานและงานสถาปัตยกรรม อันควรแก่การอนุรักษ์ ด้วยการดูแลเอาใจใส่อย่างถูกวิธี เพื่อให้สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านั้นมีอายุยืนนานต่อไปเท่าที่จะทำได้
4. ถ้าจะมีการซ่อมแซม ก็จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ โดยถือหลักว่าจะต้องให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด

5. ถ้าจำเป็นจะต้องบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมด จะต้องหาผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจและเข้าถึงการอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นสถาปนิก วิศวกร นักโบราณคดี นักผังเมือง ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เพื่อให้งานมีลักษณะเหมือนของเดิมมากที่สุด

6. ของบางสิ่งซึ่งเป็นส่วนประกอบของโบราณสถาน แต่ยังไม่ประกอบเข้าไม่ได้ จะต้องมีการจัดเก็บไว้ในที่เหมาะสม

7. ถ้างานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์เป็นของเอกชน จะต้องมีการกระตุ้นให้เจ้าของเห็นคุณค่า มีความภาคภูมิใจ โดยมีการยกย่องและสนับสนุนในด้านต่างๆ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ซ่อมแซม เพราะว่ามีคุณค่ามาก ถ้าทำไปโดยปราศจากหลักการที่ถูกต้องแล้ว นอกจากจะไม่ช่วยให้อยู่ในสภาพเดิมได้ทั้งหมด ยังอาจเป็นการทำลายคุณค่าเดิมให้สูญสิ้นไปได้

8. อาคาร กลุ่มอาคาร ที่พิจารณาเห็นว่ามีความคุณค่าต่อการอนุรักษ์ แต่ไม่สามารถตอบสนองประโยชน์ใช้สอยอย่างเดิมได้ จำเป็นจะต้องได้รับการปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ใหม่ได้ ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของอาคารหรือกลุ่มอาคารนั้น

9. จัดให้มีการศึกษาไว้ในหลักสูตร เพื่อให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์โบราณสถาน และงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเรื่อยไปจนถึงอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยเยาวชนและอนุชนของชาติให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งควรจะต้องอนุรักษ์เช่นเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติ

10. จัดให้มีการอบรมและเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจและประชาชนทั่วไป โดยทั้งภาครัฐบาล และเอกชนกระตุ้นให้มีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมเพื่อการอนุรักษ์ขึ้น รวมทั้งเป็นหูเป็นตา ป้องกันดูแลรักษาไม่ให้ใครมาทำลาย

11. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ โดยเผยแพร่โฆษณาตามสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ จัดพิมพ์เป็นหนังสือและจำหน่ายราคาถูกลงเพื่อให้ประชาชนทราบว่าการอนุรักษ์คืออะไร ทำไมต้องอนุรักษ์ โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าอยู่ที่ใด มีความสำคัญอย่างไร เป็นต้น

12. จัดทัศนศึกษา ให้โรงเรียน กลุ่ม ชมรม หรือสมาคม เพื่อการอนุรักษ์ จัดพานักเรียน สมาชิก บุคคลที่สนใจไปทัศนศึกษา เพื่อจะได้มีประสบการณ์ตรงกับโบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ หวงแหน และช่วยกันปกป้องรักษาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป

ขั้นตอนการอนุรักษ์โบราณสถาน

สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร (2548 อ้างถึงใน เดชา 2548: 39-49) ได้สรุปขั้นตอนในการอนุรักษ์โบราณสถาน ไว้ 4 ขั้นตอนได้แก่

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เพื่อศึกษาเรื่องราวของโบราณสถานและสภาพแวดล้อมที่มีมาก่อนการดำเนินการอนุรักษ์ในครั้งนั้นๆ ทั้งหมด ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อดำเนินการอนุรักษ์ในขั้นตอนต่อไป ข้อมูลเบื้องต้นส่วนหนึ่งรวมถึงความต้องการทางด้านประโยชน์ใช้สอยและความผูกพันทางจิตใจของท้องถิ่นหรือผู้ที่ครอบครองโบราณสถานอยู่ด้วย

2. การอนุรักษ์ขั้นพื้นฐาน เป็นขั้นตอนในการอนุรักษ์โบราณสถานที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อหยุดหรือบรรเทาเหตุแห่งการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน โดยไม่มีการดำเนินการที่มีผลให้ลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อรอการดำเนินการอนุรักษ์ขั้นสูงที่เหมาะสมในลำดับต่อไป หรือเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องภายหลังที่การบูรณะซ่อมแซมหรือปฏิสังขรณ์โบราณสถานได้เสร็จสิ้นลงไปแล้ว การอนุรักษ์โบราณสถานจะประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพในด้านการดูแลรักษา ก็ด้วยการควบคุมสภาพแวดล้อมของโบราณสถานให้ปลอดจากสิ่งที่ไม่พึงประสงค์อันเป็นสาเหตุทำให้โบราณสถานเสื่อมสภาพหรือด้อยคุณค่าลง รวมทั้งเพื่อป้องกันการเสื่อมสภาพอันอาจเกิดขึ้นมาในอนาคต การปฏิบัติต่อโบราณสถานตามตารางเวลาการดูแลรักษา และการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำ นอกจากนี้ยังต้องอาศัยการสังเกตและเอาใจใส่ของผู้ดูแล เมื่อมีความผิดปกติใดๆ เกิดขึ้นกับโบราณสถานเพื่อจะได้รายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อการตรวจสอบหาแนวทางแก้ปัญหาได้ทัน่วงที ซึ่งข้อกำหนดในการอนุรักษ์ขั้นพื้นฐานมีดังนี้

2.1 การดูแลรักษา

2.1.1 ควรทำความสะอาดโบราณสถานและบริเวณโดยรอบเป็นประจำ ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยปราศจากขยะมูลฝอย ผุ่นโคลน หรือสิ่งอื่นใดที่ก่อให้เกิดความไม่งามตา หรืออาจมีผลให้โบราณสถานเสื่อมสภาพได้ โดยถือหลักว่าการดำเนินการนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อโบราณสถาน เช่น ไม่มีผลทำให้เนื้อวัสดุของโบราณสถานสึกกร่อนหรือชำรุด

2.1.2 การทำความสะอาดผนังสิ่งก่อสร้าง ควรกระทำเมื่อมีความจำเป็นและใช้วิธีการที่มีผลการทดลองยืนยันแล้วว่าไม่มีผลเสียต่อโบราณสถาน เช่น การใช้น้ำสะอาด และแปรงขนอ่อนขัดล้าง ในกรณีของโบราณสถานที่มีความสำคัญมากๆ จำเป็นต้องขออนุญาตหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบก่อนดำเนินการ

2.1.3 การตัดหญ้า ถางวัชพืชอื่นๆ มีแนวทางในการดำเนินการเช่นเดียวกันกับการทำความสะอาด และให้พิจารณาเพิ่มเติมถึงเหตุผลความจำเป็นของการดำเนินการ เช่น หากเป็นบริเวณที่ไม่มีการเข้าไปเยี่ยมชมและต้องการรักษาสภาพตามธรรมชาติไว้ก็ไม่จำเป็นต้องดำเนินการ

2.1.4 ไม่ให้มีการเผาหญ้าในบริเวณโบราณสถานโดยเด็ดขาด

2.1.5 ในการรักษาความสะอาดจะต้องมีการจัดเตรียมถังขยะไว้ในปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการ นำไปจัดวางไว้ในที่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอย และที่สำคัญให้พิจารณาถึงรูปแบบขนาดและสีของถังขยะ อีกทั้งตำแหน่งในการติดตั้งให้มีความกลมกลืนเหมาะสมกับโบราณสถาน ไม่บดบังมุมมองที่งดงามของโบราณสถาน หรือทำให้โบราณสถานดูย่ำแย่

2.1.6 ในแต่ละแห่งจะต้องจัดเตรียมระบบการเก็บและกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อความต้องการ คอยหมั่นตรวจตราไม่ให้ขยะล้นถังที่รองรับหรือถังขยะอยู่ในสภาพที่ชำรุด การกำจัดหากต้องดำเนินการเองต้องคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อม และความเดือดร้อนของประชาชน โดยรอบเป็นสำคัญ

2.1.7 การตัดแต่งต้นไม้ ควรกระทำเพื่อไม่ให้เกิดความรุงรัง ไม่ให้เกิดเป็นที่ลับตา หรือไม่ให้เกิดอันตรายจากการหักโค่นของต้นไม้เท่านั้น

2.1.8 ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่บนโบราณสถานให้รีบถอนออกตั้งแต่ที่ต้นยังเล็ก หากปล่อยให้ไวจนต้นไม้มีขนาดใหญ่รากจะชอนไชลงไปทำลายโบราณสถาน หากจะถอนออกเมื่อเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ก็จะกระทบกระเทือนต่อโบราณสถานอย่างมากเช่นกัน

2.2 การปกป้องคุ้มครอง

2.2.1 ในเขตโบราณสถานและบริเวณโดยรอบจะต้องควบคุมดูแลไม่ให้มีสิ่งกีดขวางเส้นทางการสัญจรต่างๆ ที่อาจจะนำซึ่งความไม่สะดวกปลอดภัยแก่ผู้มาเยี่ยมชมโบราณสถาน ตลอดจนการตั้งแผงลอยร้านค้าที่อยู่อาศัยในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม

2.2.2 การสำรวจตรวจตราบริเวณโดยรอบโบราณสถานไม่ให้มีสิ่งบดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน โดยปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในแผนแม่บทควบคุมการใช้พื้นที่โบราณสถานคอยตรวจสอบคำขออนุญาตปลูกสร้าง และการปลูกสร้างอาคารใหม่ที่ไม่ได้รับการอนุญาตในพื้นที่หรือบริเวณโดยรอบโบราณสถานให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์อย่างถูกต้อง

2.2.3 หากในพื้นที่โบราณสถานนั้นยังไม่มีกำหนดแผนหรือนโยบายในการดำเนินการใดๆ ควรหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อหาแนวทางร่วมกันกำหนดเป็นแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาขึ้น เพื่อจะได้นำมาเป็นบรรทัดฐานในการดูแลรักษาต่อไป

2.2.4 ควรดูแลไม่ให้มีสัตว์เข้ามาอยู่อาศัยในโบราณสถาน เช่น หนู กิ้งก่า นกพิราบ เนื่องจากสัตว์เหล่านี้จะเป็นตัวการหนึ่งที่ทำให้โบราณสถานเสื่อมคุณค่า และยังสร้างความรำคาญให้เกิดขึ้น รวมทั้งไม่ควรนำเอาวัว ควาย หรือสัตว์เลี้ยงอื่นๆ เข้ามาเลี้ยงในเขตโบราณสถานด้วย

2.2.5 การดูแลป้องกันมิให้มีการบุกรุกทำลาย หรือขูดหาโบราณวัตถุในเขตโบราณสถาน หากเกิดเหตุการณ์ขึ้นต้องแจ้งตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยทันที

2.3 การเสริมความมั่นคง

2.3.1 ก่อนการดำเนินการใดๆ ต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ก่อนถึงเหตุผลความจำเป็นในการดำเนินการ เพื่อจะได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุด อีกทั้งจะต้องพิจารณาถึงคุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ ที่จะไม่เสื่อมค่าลงเมื่อดำเนินการตามวิธีการที่เลือก

2.3.2 เมื่อต้องการทำสีอาคารใหม่ ให้เลือกใช้สีที่เหมาะสมกับความเป็นโบราณสถานและสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปให้ยึดถือความกลมกลืนเป็นสำคัญ ต้องมีการตรวจสอบสีดั้งเดิมก่อน หากเป็นไปได้ควรเลือกใช้สีดั้งเดิม และคุณสมบัติของสีที่ใช้ต้องไม่มีผลเสียต่อเนื้อวัสดุของโบราณสถาน

2.3.3 การซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอให้เลือกใช้วัสดุรูปแบบและเทคนิคการก่อสร้างตามชนิดส่วนผสม ลักษณะ และวิธีการตามแบบดั้งเดิม หากไม่สามารถทำได้ให้ใช้วัสดุและวิธีการในปัจจุบันเข้าช่วยชะลอการเสื่อมสภาพไว้ เพื่อรอการดำเนินการอนุรักษ์ที่เหมาะสมในลำดับต่อไป โดยวัสดุและวิธีการที่ใช้นั้นจะต้องมีลักษณะที่สามารถแก้ไขได้โดยไม่ทำให้โบราณสถานเสียหาย และควรเก็บหลักฐานภาพถ่ายก่อนการดำเนินการไว้ด้วย

2.3.4 ไม่ควรใช้ปูนซีเมนต์ในการซ่อมแซม ปูนฉาบ ปูนสอ หรือปูนยาแนวกับโบราณสถาน เพราะนอกจากจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้แล้ว ยังจะทำให้เกิดผลเสียต่อโบราณสถานรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ควรใช้ปูนขาวหมักซึ่งเป็นวัสดุที่มีคุณสมบัติไม่ทำลายเนื้อวัสดุ สามารถแก้ไขได้ง่าย และเป็นปูนแบบโบราณ

2.3.5 การรั่วซึมของหลังคาควรได้รับการป้องกันเป็นการชั่วคราวก่อนเป็นอันดับแรกเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายลุกลามไปมากกว่าที่ควรจะเป็น ก่อนที่จะทำการซ่อมแซมด้วยวิธีการที่เหมาะสมต่อไป

2.3.6 ควรหมั่นตรวจสภาพโบราณสถาน หากพบร่องรอยของปลวกให้รีบกำจัดซ่อมเปลี่ยนไม้ที่เสื่อมสภาพตามรูปแบบดั้งเดิม ทาน้ำยรักษาเนื้อไม้ และย้อมสีเนื้อไม้หรือทาสีให้กลมกลืนกับวัสดุดั้งเดิม

2.3.7 การกระทำที่นอกเหนือไปจากงานซ่อมแซมเล็กๆ น้อยๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อาจจะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานจะกระทำโดยพลการไม่ได้

2.3.8 เมื่อพบว่าโบราณสถานอยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการพังทลาย และอาจเป็นอันตราย สร้างความไม่มั่นใจแก่ประชาชนโดยทั่วไป ระหว่างรอการอนุรักษ์ที่เหมาะสมในลำดับต่อไปควรทำการค้ำยันไว้เป็นการชั่วคราวก่อนโดยเร็ว เพื่อป้องกันไม่ให้ชิ้นส่วนของโบราณสถานหักพังลงมาแล้วเกิดความเสียหายไปมากกว่าที่ควรจะเป็น วัสดุที่ใช้อาจเป็นไม้หรือเหล็กที่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสม ให้สามารถประทั่งการเสื่อมสภาพของโบราณสถานลงได้ และไม่สร้างความเสียหายให้กับโบราณสถาน อีกทั้งควรพิจารณาใช้รูปแบบของค้ำยันที่จะไม่สร้างปัญหาการกีดขวางหรือบดบังโบราณสถาน

2.4 การใช้ประโยชน์โบราณสถาน

2.4.1 การใช้สอยพื้นที่ภายในอาคารโบราณสถาน ควรเป็นไปด้วยความระมัดระวัง มีการป้องกันดูแลรักษา และซ่อมบำรุงไม่ให้โบราณสถานเกิดการเสียหายหรือเสื่อมสภาพ เกิดการชำรุดทรุดโทรมอันเนื่องมาจากการใช้งาน

2.4.2 การบริการเพื่อการค้นคว้าวิจัย วัดที่มีโบราณสถานจะเป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่สำคัญของนักเรียน นักศึกษา ครูอาจารย์ และนักวิชาการต่างๆ ดังนั้นวัดจึงต้องมีหน้าที่ในการตอบสนองในเชิงวิชาการด้วย ไม่ควรปิดกั้น หากแต่ควรส่งเสริมและสนับสนุนเพราะจะเกิดผลดีทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถานของชาติ

3. การอนุรักษ์ขั้นสูง การอนุรักษ์โบราณสถานแต่ละแห่งอาจมีวิธีการในระดับต่างกันแล้วแต่สถานการณ์และปัจจัยอื่นๆ ในแต่ละกรณีอาจจะใช้วิธีการใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีร่วมกัน ดังนี้

3.1 การป้องกันการเสื่อมสภาพ โดยการควบคุมสภาพแวดล้อม เพื่อป้องกันการผุพังและความเสียหายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการควบคุมความชื้น อุณหภูมิ แสงสว่าง การป้องกันไฟ อีกทั้งการลดมลภาวะอันจะมีผลกระทบให้โบราณสถานเสื่อมสภาพ

3.2 การสงวนรักษา ได้แก่ การดูแลรักษาให้สิ่งก่อสร้างของโบราณสถานคงอยู่ในสภาพที่ปรากฏอยู่ และชะลอการเสื่อมสภาพที่อาจจะเกิดขึ้น ป้องกันไม่ให้เสียหายต่อไปโดยอาจมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

3.3 การเสริมความมั่นคงแข็งแรง เป็นการเสริมทางกายภาพ ใช้วัสดุเชื่อมหรือช่วยค้ำยันเสริมเข้าไปในเนื้อวัสดุเพื่อให้แน่ใจว่ามีความมั่นคง มีโครงสร้างที่แข็งแรงต่อไป เป็นการดำเนินการเฉพาะหน้ารอการดำเนินการในระดับอื่นๆ ต่อไป

3.4 การจำลองแบบ เป็นการลอกเลียนแบบงานศิลปะ ส่วนตกแต่งหรือองค์ประกอบสถาปัตยกรรมของโบราณสถานที่มีคุณค่า ไม่ให้ถูกรบกวนหรือคุกคามให้เสื่อมสภาพ ที่จำเป็นจะต้องเคลื่อนย้ายส่วนนั้นๆ ไปไว้ในที่ที่มีการควบคุมให้ปลอดภัยจากปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสื่อมสภาพ เช่น ในพิพิธภัณฑ์ แล้วนำแบบจำลองนี้มาไว้แทนที่ เพื่อรักษาเอกภาพของสถานที่เดิมไว้

3.5 การบูรณะ เป็นการซ่อมแซมโบราณสถาน เพื่อฟื้นฟูแนวความคิดหรือลักษณะเดิมของโบราณสถาน ที่คำนึงถึงวัสดุดั้งเดิม หลักฐานทางโบราณคดีและหลักฐานอื่นๆ ในกรณีที่ต้องสร้างเสริมส่วนที่ขาดหายไป ต้องทำให้กลมกลืนกับของเดิม ในขณะเดียวกันก็ต้องแสดงถึงความแตกต่างแยกจากวัสดุดั้งเดิม

3.6 การปฏิสังขรณ์ เป็นการนำโบราณสถานกลับไปสู่สภาพเดิมให้ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการก่อสร้างขึ้นมาใหม่บนพื้นฐานความถูกต้อง และความเป็นจริงของหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ไม่บิดเบือนลักษณะดั้งเดิมไม่ว่าจะใช้วัสดุดั้งเดิมหรือวัสดุใหม่

3.7 การประกอบคืนสภาพ เป็นการสร้างขึ้นใหม่ โดยใช้วัสดุดั้งเดิมของโบราณสถานนำมาประกอบใหม่ ณ ตำแหน่งเดิม ด้วยวิธีการก่อสร้างแบบเดิม หากเป็นการย้ายไปยังที่ตั้งใหม่จะเรียกว่าการย้ายสิ่งก่อสร้างของโบราณสถาน

3.8 การประยุกต์การใช้สอย เป็นการปรับโบราณสถานเพื่อประโยชน์ใช้สอยใหม่ที่เหมาะสม จากพื้นฐานแนวคิดที่ว่าวิธีการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่ดีที่สุดคือ การยังคงใช้ประโยชน์จากอาคารนั้นอยู่ โดยประโยชน์ใช้สอยใหม่จะไม่เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่า แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงก็สามารถแก้ไขกลับคืนสภาพเดิมได้ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบน้อยที่สุด

4. การพัฒนาโบราณสถาน นอกจากการอนุรักษ์โบราณสถานแล้ว ในพื้นที่โบราณสถาน บางครั้งยังมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบันที่อาจส่งผลกระทบทั้งในแง่บวก และแง่ลบแก่โบราณสถานเพื่อให้การพัฒนาโบราณสถานสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ ดังนั้นจึงควรมีการดำเนินการดังนี้

4.1 การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร

4.1.1 การนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแก่สาธารณชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความถูกต้อง ไม่ขัดแย้งกับข้อมูลที่เป็นทางการของกรมศิลปากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของโบราณสถานระดับชาติ ข้อมูลทางวิชาการของโบราณสถานจะต้องมีการรับรองจากกรมศิลปากรเท่านั้น

4.1.2 การจัดทำป้ายสื่อความหมายจะต้องเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการอนุรักษ์โบราณสถาน ควรให้มีความกลมกลืนโดยภาพรวมไม่เด่นชัดโบราณสถาน ไม่ตั้งอยู่บนแนวแกนสำคัญ หรือสร้างทับลงบนซากโบราณสถาน

4.1.3 คอยควบคุมไม่ให้มีการติดตั้งป้ายที่เกินความจำเป็น ซ้ำซ้อน อันจะเป็นเหตุให้เกิดความรกรุงรัง กีดขวางทัศนียภาพทั้งดงาม และอาจให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกัน เมื่อมีการปรับปรุงข้อมูล จัดทำป้ายใหม่ ให้ถอดถอนป้ายเดิมออกทุกครั้ง

4.2 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

4.2.1 การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกในพื้นที่โบราณสถาน เช่น ศูนย์ข้อมูล ร้านค้าของที่ระลึก สุขา ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ จะต้องทำแบบเพื่อขออนุมัติจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนทั้งสิ้น การดำเนินการ จะต้องเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการอนุรักษ์โบราณสถานนั้น

4.2.2 ในกรณีที่ยังไม่มีการกำหนดนโยบายที่แน่ชัดในเรื่องของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่โบราณสถานแห่งนั้น ควรเร่งรัดให้มีการจัดทำแผนแม่บทขึ้นเพื่อจะได้มีการวางแผนจัดการอย่างรัดกุม และเป็นประโยชน์ต่อโบราณสถาน

4.2.3 การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก และงานระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ควรยึดหลักของความเพียงพอต่อการใช้สอยเท่าที่มีความจำเป็น และไม่มีผลกระทบต่อสภาพปัญหาที่คั่งค้าง บดบังทัศนียภาพ หรือทำลายบรรยากาศโดยรวมของโบราณสถาน ซึ่งระดับความเคร่งครัดของการดำเนินการให้พิจารณาจากคุณค่าของโบราณสถานแห่งนั้นเป็นสำคัญ จะต้องนึกถึงการดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้อยู่ในสภาพดี สะอาดเรียบร้อย สนองต่อประโยชน์ใช้สอยได้เป็นอย่างดีด้วย

4.2.4 การตกแต่งบริเวณด้วยสวนไม้ดอกไม้ประดับให้จำกัดพื้นที่เฉพาะในบริเวณที่เป็นส่วนบริการเท่านั้น บริเวณโดยรอบโบราณสถานควรรักษาบรรยากาศที่เป็นไปตามธรรมชาติ นอกจากนี้กรณีของโบราณสถานประเภทภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ในบางกรณี เช่น สวนโบราณ ซึ่งอาจทำการรื้อฟื้นบรรยากาศ การตกแต่งตามแบบอย่างหรือสร้างบรรยากาศตามลักษณะของสวนในอดีตได้ ซึ่งในการดำเนินการจะต้องมีข้อมูลทางวิชาการรองรับ

4.2.5 การปลูกต้นไม้ล้อมรอบอาคารหรือฐานโบราณสถาน เป็นสิ่งที่จะต้องหลีกเลี่ยงเพราะนอกจากจะทำลายบรรยากาศของโบราณสถานแล้ว ยังเป็นการสะสมความชื้น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเสื่อมสภาพของโบราณสถานอีกด้วย

4.2.6 การออกแบบถนนในบริเวณโบราณสถานเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง เพราะนอกจากจะทำลายบรรยากาศของโบราณสถานแล้วยังเป็นการสะสมความชื้นซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเสื่อมสภาพของโบราณสถานอีกด้วย

4.2.7 การขุดดินในบริเวณพื้นที่โบราณสถานจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งมีโอกาสพบหลักฐานทางโบราณคดีได้ อาจเป็นการทำให้ลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การดำเนินการจึงมีความจำเป็นจะต้องอยู่ในความดูแลของนักโบราณคดี และจะต้องแจ้งขออนุญาตก่อนดำเนินการทุกครั้ง

4.2.8 การถมดินในบริเวณพื้นที่โบราณสถาน ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของโบราณสถานเช่นกัน ซึ่งอาจมีผลกระทบโดยตรงต่อโบราณสถานได้ ดังนั้นการถมดินจึงต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน และดำเนินการเฉพาะในบริเวณที่ไม่มีผลกระทบต่อโบราณสถานเท่านั้น และต้องขออนุญาตก่อนการดำเนินการเช่นเดียวกัน

4.2.9 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทลานจอดรถ ทางเดินเท้าหรือทางสัญจรอื่นๆ ควรมีการจัดระบบระบายน้ำควบคู่กันไปด้วย โดยระวังไม่ให้เกิดพื้นที่น้ำท่วมขังที่ตัวโบราณสถานและในบริเวณโดยรอบ

ความหมายของมรดกทางศิลปวัฒนธรรม

มรดกทางศิลปวัฒนธรรม คือ พฤติกรรมดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของวิถีชีวิตของคนในสมัยนั้นๆ ในปัจจุบันบางอย่างหมดประโยชน์ทางการใช้สอย บางอย่างประชาชนไม่ยึดถือนิยมสืบต่อมา เป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมของคนในยุคสมัยต่างๆ และเป็นทรัพย์สินที่ไม่อาจหาทดแทนได้ (นิคม, 2538: 5)

ประวัติการอนุรักษ์นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา

จุดเริ่มต้นซึ่งถือได้ว่าการอนุรักษ์เมืองอยุธยาไว้ในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งพระองค์ทรงประกาศให้สงวนที่ดินเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาไว้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินห้ามเอกชนถือครอง และทรงมอบให้พระยาโบราณราชธานินทร์ ผู้ว่าการมณฑลกรุงเก่าขณะนั้นทำการสำรวจ โบราณสถานเมืองอยุธยา และขุดแต่งปรับปรุงบริเวณพระราชวังหลวง

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลของหลวงประดิษฐมนูธรรมได้ตราพระราชบัญญัติโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินให้กระทรวงการคลังถือครองในปี พ.ศ.2481 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงเมืองร้างให้เป็นศูนย์กลางการปกครองและการค้า จึงสนับสนุนให้สร้างศาลากลางจังหวัดขึ้นที่กลางเมือง เริ่มมีการตัดถนนและสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเข้ามาในเกาะเมืองทำให้ประชาชนเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ภายในเกาะเมืองมากยิ่งขึ้น

พ.ศ.2478 กรมศิลปากรเริ่มประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองอยุธยา

พ.ศ.2499 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้ดำเนินการบูรณะโบราณสถานเมืองอยุธยาหลายแห่ง เช่น วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดพระราม วัดภูเขาทอง เป็นต้น

พ.ศ.2510 คณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการสำรวจ ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียงโดยให้สำนักผังเมือง กรมศิลปากรและเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยาร่วมกันรับผิดชอบดำเนินการ ในปีต่อมากรมศิลปากรได้รับงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผนปีแรก

พ.ศ.2519 กรมศิลปากรประกาศให้พื้นที่ 1,810 ไร่ ในเกาะเมืองอยุธยาขึ้นทะเบียนไว้เป็นเขตโบราณสถานสำคัญของชาติ

พ.ศ.2525 กรมศิลปากรอนุรักษ์โบราณสถานเมืองอยุธยาภายใต้ชื่อ “โครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” แต่ได้เริ่มจัดทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในปี พ.ศ.2530

พ.ศ.2534 องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้มีมติ ณ กรุงคาร์เซจ ประเทศตุนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 ยกย่องและขึ้นทะเบียนอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ไว้ในบัญชี “มรดกโลก”

คณะรัฐมนตรีอนุมัติรับหลักการตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2536 โดยรัฐบาลจัดสรรเงินงบประมาณให้กรมศิลปากรดำเนินการตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในพ.ศ.2537 เป็นปีแรก (กรมศิลปากร, 2539: 33-35)

แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากรได้เริ่มทำแผนแม่บทนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ ปีพ.ศ.2530 เฉพาะพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ โดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2536 และสามารถจัดสรรงบประมาณให้ได้ในปีพ.ศ.2537 เป็นปีแรก แต่เนื่องจากมีข้อเสนอแนะบางประการจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานประมาณกระทรวงการคลัง ประกอบกับระยะเวลาการดำเนินงานตามแผนต้องล่าช้าไปจากเดิมถึง 7 ปี ทำให้กรมศิลปากรจำเป็นต้องปรับปรุงแผนแม่บทให้สอดคล้องกับสภาวะความเปลี่ยนแปลงและเติบโตของบ้านเมือง แผนแม่บทฉบับปรับปรุงได้แล้วเสร็จในเดือนตุลาคม พ.ศ.2537 ในการปฏิบัติงานนั้นแบ่งออกเป็น 8 แผนงานหลัก คือ (กรมศิลปากร, 2539: 36-40)

1. แผนงานโบราณคดี ประวัติศาสตร์และ(การบูรณะ)โบราณสถาน โดยจะมีการบูรณปฏิสังขรณ์โครงสร้างของเมืองโบราณอันได้แก่ กำแพงเมือง คูเมือง ถนน คูคลองและสะพานโบราณ เพื่อรื้อฟื้นเอกลักษณ์ของเมืองน้ำ (เวนิสแห่งตะวันออก) ให้ปรากฏมากที่สุด ส่วนโบราณสถานให้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการอนุรักษ์โบราณสถานแห่งชาติขึ้นมารับผิดชอบในการอนุรักษ์โบราณสถานเมืองอยุธยา

2. แผนงานพัฒนาและปรับปรุงสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลัก จะต้องจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับประชาชนในพื้นที่ เช่น รื้อพื้นถนนโบราณให้มีบรรยากาศใกล้เคียงกับอดีตและให้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบันได้ด้วย ส่วนไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และสาธารณูปโภคสาธารณูปการอื่นๆ จะต้องจัดไว้แต่ต้องให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของเมืองประวัติศาสตร์ ไม่เป็นสิ่งรกตาที่สร้างขึ้นมาขัดแย้งกับโบราณสถาน

3. แผนงานบูรณะ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ จะต้องแก้ไขสิ่งก่อสร้างต่อๆ ที่ทำให้บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของเมืองสูญเสียคุณค่าดั้งเดิมไป โดยปรับปรุงรื้อพื้นที่เห็นทัศนียภาพและบรรยากาศของเมืองประวัติศาสตร์อยู่ยากครั้งอดีตมากที่สุด

4. แผนงานพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา การที่มีชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์เป็นสิ่งช่วยให้เมืองประวัติศาสตร์มีชีวิตชีวา แต่ชุมชนที่สร้างทับโบราณสถานและเบียดบังทัศนียภาพของอาคารประวัติศาสตร์จะต้องปรับปรุงโดยจัดระเบียบควบคุม ดูแลให้อยู่อย่างกลมกลืนกับโบราณสถานและบรรยากาศของเมืองประวัติศาสตร์ โดยบ้านเรือนที่ปลูกสร้างทับซ้อนอยู่ในพื้นที่โบราณสถานจะต้องมีการชดเชยเคลื่อนย้ายออกมาปลูกสร้างในที่ที่เหมาะสมที่ทางราชการจัดไว้ให้ บ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างใหม่ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์จะต้องแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

5. แผนงานพัฒนาสำนักงานและกำลังคนในการบริหารและดำเนิน โครงการ จะต้องจัดหาอาคารสำนักงาน บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้เพียงพอต่อการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์

6. แผนงานบริการวิชาการและการท่องเที่ยว จะต้องมีส่วนบริการข้อมูลด้านท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นเอกสารและสื่อต่างๆ ตามเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างครบถ้วน รวมทั้งจัดให้มีศูนย์บริการข้อมูลระดับวิเคราะห์ด้วย

7. แผนงานเศรษฐกิจและสังคม จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพของประชาชนให้มีรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพที่เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น โดยจัดให้มีหมู่บ้านศิลปหัตถกรรม รวมทั้งการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาด้วย

8. แผนงานรื้อย้ายโรงงานอุตสาหกรรมและปรับการใช้พื้นที่ เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรมสร้างทับพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งนอกจากจะไม่กลมกลืนกับสภาพของเมืองประวัติศาสตร์แล้ว ยังก่อให้เกิดมลพิษ จึงจำเป็นต้องโยกย้ายออกไป เพื่อรักษาพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสมต่อไป

มรดกโลกทางวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัฒนธรรม คือ รูปแบบวิถีชีวิตของคนเผ่าต่างๆ ที่เป็นจิตวิญญาณ ทำให้คนมีความสุขกายสบายใจ อยู่เย็นเป็นสุขในการดำรงชีพ เป็นปัจจัยควบคู่ไปกับความเจริญก้าวหน้าทางภูมิปัญญาและเทคโนโลยีของเผ่าพันธุ์ โดยปกติมรดกวัฒนธรรมจะแบ่งออกเป็นสาขาใหญ่ๆ 3 สาขา 5 เอกลักษณ์ใหญ่ และภูมิปัญญาไทย 7 ประเภท ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้โดยสังเขปดังนี้ (นิคม, 2543: 316-317)

1. มรดกทางวัฒนธรรมในอดีต คือ หลักฐานที่เกี่ยวกับการดำรงชีพของคนในอดีต ที่แยกออกเป็นประเภทต่างๆ 3 ประเภท คือ

1.1 อนุสรณ์สถาน ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่แสดงให้เห็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรม รูปเคารพที่อยู่อาศัย ซากของเมือง และร่องรอยของสถานที่ เป็นต้น

1.2 โบราณศิลปวัตถุ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ศิลปะช่างสิบหมู่ที่ใช้ประดับตกแต่งอาคาร ตลอดจนศิลปหัตถกรรมเครื่องมือที่ใช้ในการดำรงชีพ

1.3 เอกสารตำนาน ได้แก่ เอกสารที่จดบันทึกเหตุการณ์ แผ่นหนังบนหนังสัตว์ บนใบไม้ ตลอดจนการบอกเล่าสืบต่อกันมาเป็นนิทานและตำนานเล่าขานเรื่องราวของตนเอง

2. วัฒนธรรมทั่วไป ได้แก่ รูปแบบและเอกลักษณ์ในการดำรงชีพของเผ่าพันธุ์ที่สืบทอดต่อกันมา จนเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์แสดงให้เห็นรูปแบบของเผ่าพันธุ์นั้น เช่น

2.1 การทำมาหากิน ได้แก่ การประกอบอาชีพ อาหาร เสื้อผ้า สุขภาพอนามัย และที่อยู่อาศัย

2.2 ภาษา ได้แก่ รูปแบบหนังสือ การเขียน การอ่าน การสืบทอด (การศึกษา) และกวีนิพนธ์

2.3 ศาสนา เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ศิลปกรรม จริยธรรม และความสงบสุขของบ้านเมือง

2.4 ศิลปะและสุนทรียภาพ ได้แก่ เอกลักษณะของความงามที่แสดงออกในด้านการออกแบบอาคารสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ดนตรี เพลง การละเล่นกีฬา ฯลฯ

2.5 สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ได้แก่ รูปแบบของครอบครัว เครือญาติ ระบบเศรษฐกิจและการเมือง การปกครอง

3. ภูมิปัญญา และเทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้ความสามารถของประชาชนในการคิดค้น ประดิษฐ์ สร้างสรรค์ เพื่อให้คุณภาพวัฒนธรรม และชีวิตดีขึ้น ภูมิปัญญาไทย สมัยโบราณแบ่งออกได้ 7 ประเภท คือ

3.1 การเรียนเรื่องไสยเวทย์ วิสวะ และโหราศาสตร์

3.2 การเรียนเรื่องภาษาศาสตร์ (ภาษาไทย นคร-ขอม)

3.3 การเรียนวิชาเกษตรศาสตร์ หรือการทำมาหากิน

3.4 การเรียนวิชารัฐศาสตร์ (ศาสนา การปกครอง)

3.5 การเรียนเรื่องยุทธศาสตร์ คือการต่อสู้ป้องกันตนเอง

3.6 การเรียนเรื่องเภสัชและการพยาบาล

3.7 การเรียนวิชาการศิลปศาสตร์และนาฏดุริยางคศิลป์ คือเรียนดนตรี ขับร้องกวีและการแต่งเรื่องเรียงความ กระจู๋

นิคม (2543: 330) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของอนุสัญญามรดกโลก ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของคำว่า มรดกทางวัฒนธรรมไว้ว่า มรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง

1. อนุสรณ์สถาน ผลงานทางสถาปัตยกรรม ผลงานภาพแกะสลัก ภาพเขียน ส่วนประกอบของอาคาร รอยจารึกถ้ำที่อยู่อาศัย และงานสำคัญของคนในอดีตที่มีคุณค่าอย่างเด่นชัดในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวิชาการ

2. กลุ่มอาคารที่แยกหรือเชื่อมต่อกัน ซึ่งปรากฏทางภูมิทัศน์ว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างเด่นชัดในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวิชาการ

3. โบราณสถานแหล่งโบราณคดี ที่เป็นผลงานของมนุษย์หรือผลงานในการผสมผสานของธรรมชาติและมนุษย์ รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา

อยุธยา มรดกโลก

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลกเมื่อปี พ.ศ.2530 ที่จัดตั้งโดยองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2515 เพื่อพิจารณาให้สถานที่ต่างๆ นั้น ตกเป็นมรดกอันทรงคุณค่าของโลก และให้นานาประเทศทั้งปวงร่วมกันในการคุ้มครองและรักษาสืบต่อไปไว้ให้เป็นมรดกของมวลมนุษยชาติตลอดไป

สำหรับอยุธยานั้นเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าโดดเด่น องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก : UNESCO) จึงมีมติ ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 ให้ขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีมรดกโลก ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ (กรมศิลปากร, 2539: 30-32)

1. อยุรยามีความเป็นเชื่อมโยงในการเลือกสรรทำเลที่ตั้งเมืองในตำแหน่งที่ชุมนุมของแม่น้ำ มีการออกแบบผังเมืองอย่างซับซ้อนเหมาะสมกับชุมชนที่อาศัยการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก อันเป็นธรรมชาติของการตั้งถิ่นฐานแบบไทยๆ ลักษณะดังกล่าวเอื้ออำนวยต่อการรักษาพระนคร การป้องกันการรุกรานของข้าศึกศัตรู และการจัดระบบสาธารณูปการได้อย่างเหมาะสมกับสังคมเมือง จนสามารถพัฒนาการสู่ความรุ่งเรืองในยามสงบสุข

2. อยุรยาเป็นแม่แบบในการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์โดยได้ถ่ายทอดความงาม ความรุ่งเรืองของอยุธยาไว้ในทุกแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นระเบียบผังเมือง การจัดวางอาคาร ตลอดจนวิถีชีวิต

3. นครประวัติศาสตร์แห่งนี้มีเอกลักษณ์ ทั้งในด้านกายภาพ ด้านประวัติศาสตร์และด้านอารยธรรม ซึ่งไม่สามารถหาครุโบราณในเอเชียเทียบได้

4. อาคารโบราณสถานแต่ละหลังในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีลักษณะและการออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นในภาคพื้นเอเชีย ลักษณะของสิ่งก่อสร้างหลายอย่าง เช่น เจดีย์ ปรางค์ และปราสาท มีความเป็นพิเศษไม่สามารถพบเห็นในที่อื่นๆ แม้สิ่งก่อสร้างเหล่านี้จะมีกำเนิดมาก่อนที่กรุงศรีอยุธยาจะเรืองอำนาจ แต่ได้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องและวิวัฒนาการด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมมาสู่ลักษณะที่เป็นแบบไทยแท้และไม่สามารถสร้างทดแทนได้ในปัจจุบัน

อยุธยาโบราณสถานที่ยังปรากฏอยู่อีก 211 แห่ง เช่น พระราชวังโบราณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ บึงพระราม วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดมเหยงคณ์ วัดใหญ่ชัยมงคล ฯลฯ ทั้งหมดนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมของโลก

พระราชวังหลวง

พระราชวังหลวง หรือพระราชวังโบราณ เป็นโบราณสถานสำคัญที่สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สำหรับเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลต่อๆ มา อยู่ทางทิศใต้ของวัดพระศรีสรรเพชญ์หรือพระราชวังเดิม ภายในประกอบด้วยพระที่นั่งต่างๆ ได้แก่ พระที่นั่งวิหารสมเด็จ พระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ พระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาท พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์พระที่นั่งบรรยงก์รัตนาศน์ หรือพระที่นั่งท้ายสระ พระที่นั่งทรงปืน พระที่นั่งตรีมุข

วัดพระศรีสรรเพชญ์

วัดพระศรีสรรเพชญ์ จุดเด่นคือ พระเจดีย์ใหญ่ 3 องค์ซึ่งสร้างเลียนแบบเจดีย์ทรงลังกา พระเจดีย์ 2 องค์แรก สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 โปรดให้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2035 สำหรับบรรจุพระอัฐิธาตุของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระราชบิดา ตั้งอยู่ที่ศตวันออก และบรรจุพระอัฐิธาตุของสมเด็จพระบรมราชาที่ 3 พระเชษฐาธิราช ที่พระเจดีย์องค์กลาง ส่วนเจดีย์องค์ที่ 3 ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก สมเด็จพระบรมราชาธิบดีที่ 4 สร้างขึ้นในอีก 40 ปีต่อมา เพื่อบรรจุพระอัฐิของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2

วัดมหาธาตุ

วัดมหาธาตุ ตั้งอยู่ทางด้านหน้าของพระราชวังหลวงด้านตะวันออกเชิงสะพานป่าถ่าน โบราณสถานที่โดดเด่นคือ มหาธาตุ สร้างในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 พ.ศ. 1917 องค์มหาธาตุหรือพระปรางค์สร้างตามศิลปะแบบอยุธยาตอนต้น ซึ่งมีอิทธิพลศิลปะแบบขอมเข้ามาผสมผสานอยู่ด้วย แต่ที่เสริมใหม่ปัจจุบันเป็นอิฐปูน สมเด็จพระเจ้าปราสาททองได้ปฏิสังขรณ์พระปรางค์ใหม่ โดยเสริมให้สูงกว่าเดิม แต่ขณะนี้ยอดพังลงมาเหลือเพียงชั้นมุขเท่านั้น เมื่อพ.ศ. 2499 กรมศิลปากรได้ขุดแต่งพระปรางค์แห่งนี้ ได้ของโบราณหลายชิ้น ภายในมีสถูป 7 ชั้น ชั้นในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและเครื่องประดับอันมีค่า ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

วัดราชบูรณะ

วัดราชบูรณะ อยู่เชิงสะพานป่าถ่าน ตรงข้ามกับวัดมหาธาตุ สร้างในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 หรือเจ้าสามพระยา เมื่อแรกโปรดให้สร้างพระเจดีย์ขึ้น 2 องค์สวมทับตรงที่เข้าอ้ายกับเจดีย์ทรงชมนข้างเพื่อแย่งพระราชบัลลังก์กันจนถึงพิราลัย ต่อมาให้สถาปนาพระมหาธาตุหรือพระปรางค์องค์ใหญ่ และพระวิหารขึ้นเป็นพระอาราม พระราชทานนามว่า “วัดราชบูรณะ” ปัจจุบันเหลือเพียงฐานอยู่กลางวงเวียนหน้าวัด ซากที่เหลืออยู่แสดงว่าวิหาร และส่วนต่างๆ ของวัดนี้ใหญ่โตมาก พระปรางค์ที่เหลืออยู่เป็นศิลปะอยุธยาสมัยที่ 1 ซึ่งนิยมตามแบบขอมที่ให้พระปรางค์เป็นประธานของวัด คราวเสียกรุงวัดนี้ถูกเผาเสียหายทั้งหมด แม้พระปรางค์องค์ใหญ่จะยังคงเหลืออยู่

แต่ได้ถูกคนร้ายลักขุดของมีค่าในกรุไปส่วนหนึ่ง จนกระทั่งกรมศิลปากรได้ขุดกรุเอาโบราณวัตถุที่มีค่าไปเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

วัดมเหยงคณ์

สร้างในรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ในปีพ.ศ.1981 สถาปัตยกรรมเป็นแบบลังกา คือ เจดีย์ประธานทรงระฆังบนฐานมีช้างล้อมรอบ ตามพงศาวดารกล่าวถึงวัดนี้ไว้ว่า เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาเมื่อพ.ศ.2112 พระเจ้ากรุงหงสาวดีได้ตั้งกองทัพหลวงบัญชาการอยู่ ณ วัดมเหยงคณ์แห่งนี้ เป็นเวลานานถึง 9 เดือน

วัดใหญ่ชัยมงคล

วัดใหญ่ชัยมงคล เดิมชื่อวัดเจ้าพระยาไท หรือวัดป่าแก้ว ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำป่าสัก วัดนี้ตามข้อมูลประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าเมื่อพ.ศ.1900 พระเจ้าอู่ทอง ทรงสร้าง “วัดป่าแก้ว” ขึ้นตรงที่พระราชทานเพลิงศพ “เจ้าแก้วเจ้าไท” ในการสร้างวัดป่าแก้วครั้งนี้ได้ทรงสร้างพระเจดีย์ขึ้นคู่กับพระวิหารด้วย ต่อมาในปีพ.ศ.2135 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเสริมพระเจดีย์ให้ใหญ่และสูงขึ้น พร้อมๆ กับการสร้างเจดีย์ยุทธหัตถี ที่ตำบลหนองสาหร่าย ในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเฉลิมพระเกียรติเมื่อคราวทรงชนะศึกยุทธหัตถี พระราชทานนามวัดเสียใหม่ว่า “วัดชัยมงคล” ต่อมา เปลี่ยนชื่อเป็นวัดใหญ่ชัยมงคล วัดนี้ร้างไปเมื่อคราวเสียกรุงครั้งสุดท้าย แล้วเพิ่งจะตั้งขึ้นเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาเมื่อไม่นานมานี้

วัดกุฎีดาว

วัดกุฎีดาว อยู่หน้าสถานีรถไฟจังหวัดพระนครศรีอยุธยาฝั่งตะวันออก เป็นวัดเก่าแก่ครั้งกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าใครเป็นผู้สร้าง ฝีมือสร้างงดงามยิ่ง แต่ปรักหักพังไปมากแล้ว ปัจจุบันเป็นวัดร้าง

ข้อมูลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ที่ละติจูดที่ 14 องศาเหนือ และลองจิจูดที่ 101 องศาตะวันออก อยู่ทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร โดยห่างจากกรุงเทพฯ ตามระยะทางรถยนต์ถนนสายเอเชีย ประมาณ 75 กิโลเมตร หรือทางรถไฟประมาณ 72 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 2,556 ตาราง กิโลเมตร (มาลี, 2542: 15)

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี อ่างทอง และสระบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี และนนทบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นราชธานีเก่าแก่ของประเทศไทยติดต่อกันเป็นระยะเวลานานถึง 417 ปี โดยประกอบด้วย ราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ปราสาททองและราชวงศ์บ้านพลูหลวงตามลำดับ มีกษัตริย์ปกครองทั้งสิ้น 33 พระองค์ โดยมีปฐมกษัตริย์คือ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) พระนครศรีอยุธยาจึงนับเป็นราชธานีที่มีอายุยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ททท.], ม.ป.ป.: 2)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์มาตั้งแต่สมัยก่อน จะเห็นได้จากเมื่อครั้งสถาปนากรุงศรีอยุธยาใหม่นั้นได้มีการระบุทำเลที่ตั้งเมืองไว้ในชื่อเมืองด้วย เช่น คำว่า “...บวรทวารวดีศรีอยุธยา...” ซึ่งมีความหมายว่า เมืองน้ำล้อม สำหรับแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจังหวัดได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี

สภาพพื้นที่โดยรวมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก โดยสูงจากระดับน้ำทะเลเพียง 3.50 เมตร นอกจากนั้น พื้นที่บางส่วนของอยุธยายังมีลักษณะเป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบเช่นเดียวกับเกาะอันเป็นที่ตั้งเมืองเก่า (มาลี, 2542: 19-26)

จำนวนประชากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2548 มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 491,525 คน แยกเป็นชาย 238,206 คน หญิง 253,319 คน ในส่วนของอำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่อำเภอพระนครศรีอยุธยามีจำนวน 60,910 คน รองลงมา ได้แก่ อำเภอบางปะอิน มีจำนวน 59,744 คน อำเภอเสนา มีจำนวน 43,448 คน (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ม.ป.ป.)

เขตการปกครอง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอนครหลวง อำเภอภาชี อำเภอบ้านแพรก อำเภอบางซ้าย อำเภอบางไทร อำเภอลาดบัวหลวง อำเภอบางบาล อำเภอมหาราช อำเภอบางปะหัน อำเภอเสนา อำเภอบางปะอิน อำเภออุทัย อำเภอผักไห่ อำเภอท่าเรือ และอำเภอมัญจาคีรี

ส่วนราชการบริหารท้องถิ่นของจังหวัดแบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง, เทศบาลนคร 1 แห่ง, เทศบาลเมือง 2 แห่ง, เทศบาลตำบล 24 แห่ง, องค์การบริหารส่วนตำบล 131 แห่ง และสภาตำบล 61 แห่ง (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ม.ป.ป.)

ยุทธศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดิมเป็นราชธานีที่มีความเจริญรุ่งเรืองยาวนานติดต่อกันถึง 417 ปี เอกลักษณ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน มีการติดต่อค้าขาย และสัมพันธ์ไมตรีกับชาวต่างชาติทั้งจีน ญี่ปุ่น ฮอลันดา โปรตุเกส มาแต่ครั้งโบราณ ในปัจจุบันจากทำเลที่ตั้งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้ได้รับอิทธิพลและความเจริญเติบโตจากสังคมเมือง ทำให้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เปลี่ยนไปจากเดิม แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่ผสมผสานกันระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท นอกจากนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพการพัฒนาทั้งด้าน การเกษตร การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และคมนาคม

ด้านการเกษตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ป่าสัก ลพบุรี และแม่น้ำน้อย ถ้าคลองน้อยใหญ่ประมาณ 860 สายคลอง และมีโครงการชลประทาน 13 โครงการ จนได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าว อู่น้ำ

ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก” จากองค์การยูเนสโก เมื่อ 13 ธันวาคม 2534 เป็นผลให้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจ เข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง ปีหนึ่งไม่น้อยกว่า 2.8 ล้านคน สร้างรายได้ให้จังหวัดเป็นเงินถึงปีละ 3.2 พันล้านบาท

ด้านอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขต 2 ของการส่งเสริมการลงทุน มีนิคมอุตสาหกรรม 3 แห่งและเขตอุตสาหกรรมภาคเอกชน 2 แห่ง มีโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งสิ้น 1,734 โรงงาน

ด้านการคมนาคม เป็นศูนย์กลางการคมนาคม มีระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งสะดวก ทั้งทางบกและทางน้ำ สามารถเชื่อมโยงกับทุกภูมิภาคของประเทศ

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงได้นำมากำหนดแนวทางการพัฒนา โดยมีวิสัยทัศน์ของจังหวัดคือ

วิสัยทัศน์จังหวัด

พระนครศรีอยุธยาเป็นนครแห่งการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม แหล่งอาหารที่มีคุณภาพ เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด เมืองน่าอยู่ ประชาชนอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์การพัฒนาจังหวัด

1. อนุรักษ์มรดกโลกในเขตนครประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเสริมสร้างเขตเศรษฐกิจแห่งใหม่
2. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
3. สร้างรายได้ อาชีพ และคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด

1. รักษาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมในการเพิ่มมูลค่าทางด้านการท่องเที่ยว
2. อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ระบบชลประทานที่ดี และเทคโนโลยีในการพัฒนาแหล่งอาหารที่มีคุณภาพ
3. ใช้ศักยภาพของการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมให้เอื้อประโยชน์ต่อการค้า การลงทุน และอุตสาหกรรม
4. สร้างสภาพแวดล้อมของเมือง/ชุมชน ให้น่าอยู่และเอื้อต่อการพัฒนา

เทศบาลเมืองไทรยา

เทศบาลเมืองไทรยา ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากเทศบาลตำบลไทรยาเป็นเทศบาลเมืองไทรยา ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2547 ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลไผ่ลิง 7 หมู่บ้าน ตำบลคลองสวนพลู 2 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 3 เฉพาะในเขตเทศบาล) ตำบลหันตรา 1 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 5 เฉพาะในเขตเทศบาล)

ประชากร จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองไทรยา ณ วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2547 จำนวนทั้งสิ้น 19,371 คน เป็นจำนวนประชากรเพศชาย 9,113 คน ประชากรเพศหญิง 10,158 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 2,300 คนต่อตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 6,257 ครัวเรือน (จุฬารักษ์, 2548)

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา แยกตามหมู่บ้านปี 2547

(หน่วย: คน)

หมู่ ที่	ตำบล	จำนวนประชากร
1	ไผ่ลิง	2,339
2	ไผ่ลิง	2,346
3	ไผ่ลิง	1,174
4	ไผ่ลิง	2,599
5	ไผ่ลิง	2,361
6	ไผ่ลิง	3,138
7	ไผ่ลิง	1,017
2	คลองสวนพลู	680
3	คลองสวนพลู (เฉพาะในเขตเทศบาล)	2,855
5	หันตรา (เฉพาะในเขตเทศบาล)	862

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปร กรอบแนวคิด และสมมติฐาน ดังนี้

ภัททิรา (2533) ศึกษาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน-โบราณวัตถุ: กรณีศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าเยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติเมืองโบราณในอำเภอโคกปีบ และความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานจากโรงเรียนและการบอกเล่าของผู้อาวุโสในท้องถิ่นมากที่สุด และเยาวชนมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์โบราณสถาน-โบราณวัตถุอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน-โบราณวัตถุ ได้แก่ การได้รับความรู้เกี่ยวกับเมืองโบราณในอำเภอโคกปีบ และเชื้อสายบรรพบุรุษ

ปฤษฎา (2536) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าประชาชนในโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้แก่ เพศ รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และการคาดหวังผลตอบแทน

สุวรรณิ (2536) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอเสียมะ จังหวัดตรัง พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนน้อย สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ อาชีพ การได้รับข่าวสาร เพศ และการศึกษา ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชน ได้แก่ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์พื้นที่ปลูก ขาดความร่วมมือและการแนะนำที่ดีจากเจ้าหน้าที่ ไม่มีเวลา อันตรายจากผู้มีอิทธิพล และสัตว์มีพิษในพื้นที่

เรืองแสง (2542) ศึกษาการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ปัญหาแหล่งโบราณสถานระดับสูงในเรื่องดังต่อไปนี้ ปัญหาแหล่งโบราณสถานมีสาเหตุจากมนุษย์ ปัญหาแหล่งโบราณสถานอันเกิดจากการลักลอบขุดค้น ปัญหาโบราณสถานรกร้างไม่มีผู้ดูแล ในด้านการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในลักษณะพบปะพูดคุยกันภายในหมู่บ้าน ชักชวนเพื่อนบ้านร่วมกันรักษาโบราณสถาน และร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์โบราณสถาน โดยปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น

กษินาจ (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการพึ่งพิงป่าชุมชน โคกสะอาด ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การรับรู้ข่าวสาร และความคาดหวังผลประโยชน์ ดังนั้นในการที่จะเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนจะต้องร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ตลอดจนส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการพึ่งพิง

เกรียงไกร (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านบก ตำบลห้วยทราย อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน และจำนวนแรงงานในครัวเรือน และในการที่จะเสริมสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานดำเนินโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ โครงการประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

วีระ (2543) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย คือ อายุ ประสบการณ์ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร สภาพปัญหาอุปสรรคต่อการอนุรักษ์โบราณสถานของพระสงฆ์ที่สำคัญคือ ขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน และ ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากกลุ่มตัวอย่างคือ การอนุรักษ์โบราณสถานควรเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย

จุลทอน (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชนปางสัก กิ่งอำเภอแม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนปางสัก ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ การมีประสบการณ์การอบรม และความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าชุมชน

ชูจิตร (2545) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของนักเรียนคือ เพศเพียงตัวแปรเดียว ในส่วนปัญหาในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ พบว่าในอำเภอไชยามีปัญหาเรื่องการจัดการสภาพพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขยะและการขีดเขียนทำลายโบราณสถาน

ไพศุดา (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ ได้แก่ เพศ อายุ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการประเมินผลประชาชนกลุ่มอายุระหว่าง 40-59 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง มากกว่ากลุ่มอายุอื่น

สุชัย (2547) ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่าการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตาอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมโดยด่วน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ได้แก่ อาชีพหลัก การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชื่อกฎหมายของราษฎรและความคิดเห็นที่มีต่อเจ้าหน้าที่

น้ำทิพย์ (2548) ศึกษาความคิดเห็นของกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการฟื้นฟูตลาดน้ำดำเนินสะดวก พบว่ากรรมการชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูตลาดน้ำดำเนินสะดวกในด้านแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก โดยมีอายุเพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการฟื้นฟูตลาดน้ำดำเนินสะดวก

เดชา (2548) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดราชบุรี ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัด พบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับปานกลางโดยประสบการณ์ในการทำงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัด และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดราชบุรี ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัด

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดตัวแปร
กรอบแนวคิด และสมมติฐาน ดังนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ : ประกอบด้วย

ปัจจัยด้านบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอโยธยา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

7. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
8. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน
9. ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

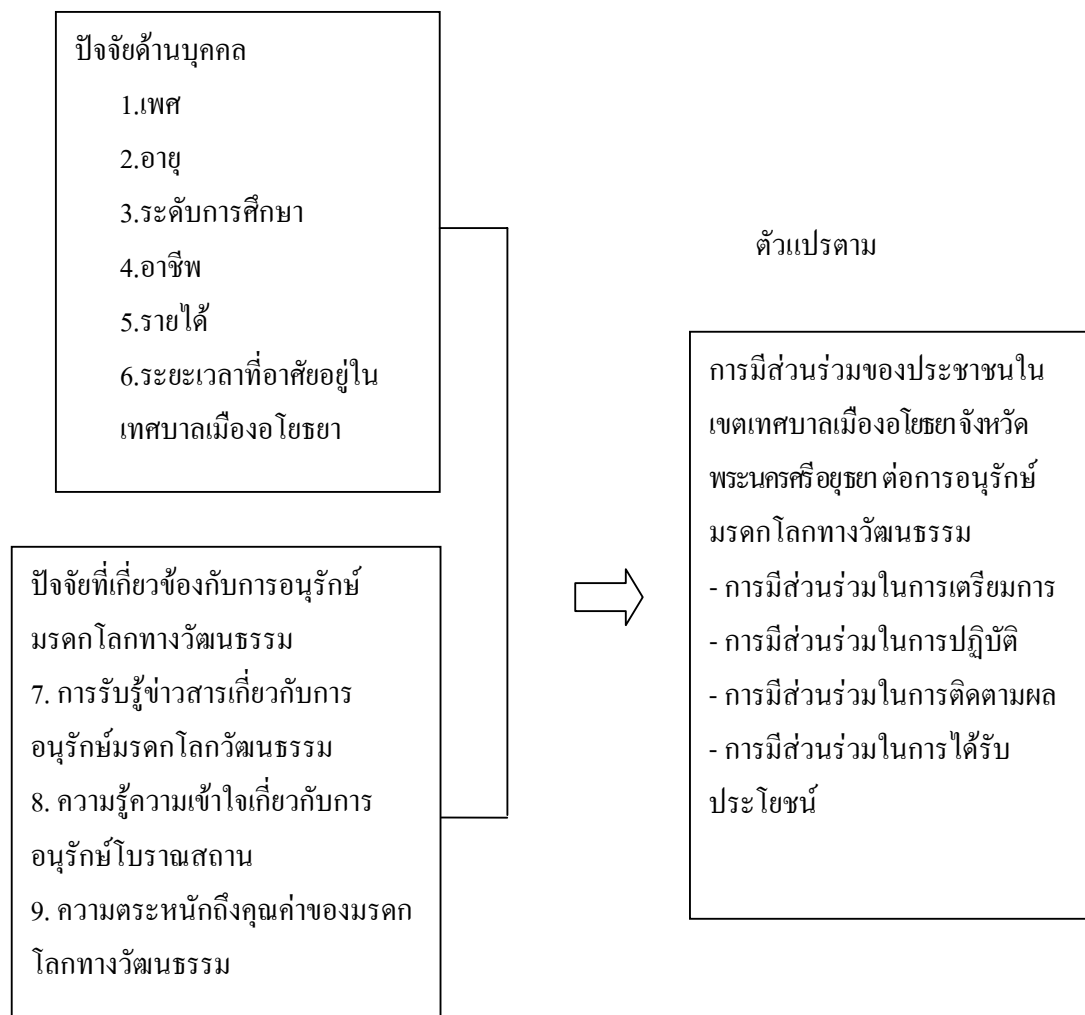
ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมในการติดตามผล
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองโอโยธา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านบุคคล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.1 เพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.2 อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.4 อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.5 รายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.6 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.3 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิธีการและอุปกรณ์

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยได้กำหนดวิธีการและอุปกรณ์ ซึ่งประกอบด้วย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 19,371 คน

การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมด้วยการใช้สูตรของ Yamane's โดยใช้สูตรดังนี้ (บุญธรรม, 2536 : 9)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ศึกษา

e = ค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (ในการศึกษานี้กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{19371}{1+19371(0.05)^2} \\ &= 392 \end{aligned}$$

ดังนั้น ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ 392 ตัวอย่าง

ขั้นที่ 2 ทำการหาจำนวนประชากรที่ต้องการสุ่มในแต่ละหมู่ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิและสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม/ชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่มชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ดังนั้น จะได้การสุ่มตัวอย่างจากประชากรในแต่ละหมู่ ดังนี้

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

(หน่วย: คน)			
หมู่บ้าน	ตำบล	กลุ่มประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1	ไผ่ลิง	2,339	47
หมู่ที่ 2	ไผ่ลิง	2,346	47
หมู่ที่ 3	ไผ่ลิง	1,174	24
หมู่ที่ 4	ไผ่ลิง	2,599	53
หมู่ที่ 5	ไผ่ลิง	2,361	48
หมู่ที่ 6	ไผ่ลิง	3,138	64
หมู่ที่ 7	ไผ่ลิง	1,017	20
หมู่ที่ 2	คลองสวนพูลู	680	14
หมู่ที่ 3	คลองสวนพูลู	2,855	58
หมู่ที่ 5	หันตรา	862	17

ขั้นที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยเมื่อผู้วิจัยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่แล้ว จึงทำการจับสลากเลือกกลุ่มตัวอย่างจากรายชื่อในทะเบียนราษฎรทั้งหมดของแต่ละหมู่ตามสัดส่วนที่กำหนดได้ในข้างต้น โดยไม่มีการทดแทน (Without Replacement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอโยธยา

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย

2.1 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

2.3 คำถามเกี่ยวกับความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

การตรวจสอบแบบวัดและการให้คะแนน

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยใช้คำถามแบบ เลือกรับ และเติมคำ เพื่อเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ โดยจำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขต เทศบาลเมืองอโยธยา

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรม ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ความรู้ความ เข้าใจในการอนุรักษ์โบราณสถาน และการตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.1 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale ลักษณะของข้อความที่ใช้เป็น เชิงบวกทั้งหมด เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

เป็นประจำ	2	คะแนน
บางครั้ง	1	คะแนน
ไม่เคยเลย	0	คะแนน

เมื่อทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด เพื่อมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) ของกลุ่มตัวอย่างในการแปลความกลุ่มข้อมูลโดยรวมรายชื่อใช้การอิงเกณฑ์ ซึ่งได้ แบ่งระดับแหล่งข่าวสารในการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{2 - 0}{3} = .66$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 0.66 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.67 – 1.33 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.34 – 2.00 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารมาก

2.2 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้คำถามแบบให้ตอบรับหรือปฏิเสธ (Yes – No question) โดยเลือกตอบว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” คำถามมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิด ได้ 0 คะแนน

เมื่อทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของกลุ่มตัวอย่างในการแปลความข้อมูล โดยรวมรายชื่อใช้การอิงเกณฑ์ ซึ่งได้แบ่งระดับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์โบราณสถานออกเป็น 2 ระดับ คือ มากและน้อย โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{1 - 0}{2} = .50$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 0.50 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.51 – 1.00 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานมาก

2.3 คำถามเกี่ยวกับความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยนำมาตรวัดของ Likert Scale มาปรับใช้ ลักษณะของข้อความที่ใช้เป็นเชิงบวกและเชิงลบ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

<u>ระดับความคิดเห็น</u>	<u>ข้อความเชิงบวก</u>	<u>ข้อความเชิงลบ</u>
เห็นด้วยมากที่สุด	5	1
เห็นด้วยมาก	4	2
เห็นด้วยปานกลาง	3	3
เห็นด้วยน้อย	2	4
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	5

เมื่อทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด เพื่อมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของกลุ่มตัวอย่างในการแปลความกลุ่มข้อมูลโดยรวมรายข้อใช้การอิงเกณฑ์ ซึ่งได้แบ่งระดับการตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย โดยเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{5 - 1}{3} = 1.33$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 2.33 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.66 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมมาก

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale ลักษณะของข้อความที่ใช้เป็นเชิงบวกทั้งหมด เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

เป็นประจำ	2	คะแนน
บางครั้ง	1	คะแนน
ไม่เคยเลย	0	คะแนน

เมื่อทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของกลุ่มตัวอย่างในการแปลความกลุ่มข้อมูลโดยรวมรายข้อใช้การอิงเกณฑ์ ซึ่งได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย โดยเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} = \frac{2 - 0}{3} = .66$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 0.66 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.67 – 1.33 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.34 – 2.00 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมาก

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนอกณะ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่ทำการศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อและรายด้าน โดยใช้วิธีการของ Kuder Richardson (KR20) สำหรับกรณีที่มีเพียง 2 คำตอบ และใช้วิธีการของ Cronbach สำหรับกรณีที่มีคำตอบตั้งแต่ 2 คำตอบขึ้นไป (บุญเรียง, 2533: 183-193) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

2.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม Alpha = .8313

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน KR20 = .6627

2.3 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม Alpha = .8584

2.4 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม Alpha = .9217

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. โดยการศึกษาจากทฤษฎี เอกสาร ข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา
2. โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง และผ่านการทดสอบหาความเชื่อมั่นแล้ว ไปสอบถามประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 392 คน โดยใช้เวลาก่อนรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 10-24 ตุลาคม 2548 รวมเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 2 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ
2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาป้อนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และประมวลผลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (Statistical Software)
3. นำผลที่ประมวลได้มาวิเคราะห์ เขียนรายงาน และนำเสนอเป็นงานวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอโยธยา
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
3. การวิเคราะห์ความผันแปร (Analysis of Variance) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานในการวิจัย
4. การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis) เพื่อใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวแปรอิสระกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวแปรตาม

สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	หมายถึง	จำนวนที่ใช้ในการวิจัย
X	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	หมายถึง	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ

F	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป
Eta	หมายถึง	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ก่อนปรับตัวแปรอิสระที่ละคู่
Beta	หมายถึง	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ละคู่ภายหลังที่ได้ปรับตัวแปรอิสระทั้งหมดแล้ว
R ²	หมายถึง	อัตราความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายตัวแปรตาม
R	หมายถึง	อัตราความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งหมดกับตัวแปรตาม

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม” ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 392 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง 392 คน

การนำเสนอผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยด้านบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยด้านบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล

(n = 392)

ปัจจัยด้านบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
<u>เพศ</u>		
ชาย	198	50.5
หญิง	194	49.5
<u>อายุปัจจุบัน (อายุเฉลี่ย 32.84 ปี)</u>		
25 ปีและต่ำกว่า	119	30.3
26 – 30 ปี	77	19.6
31 – 35 ปี	54	13.8
36 – 40 ปี	35	9.0
41 ปีขึ้นไป	107	27.3
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ประถมศึกษา	72	18.3
มัธยมศึกษา	141	36.0
สายวิชาชีพ (ปวช.)	45	11.5
อนุปริญญา (ปวศ.)	58	14.8
ปริญญาตรี	67	17.1
สูงกว่าปริญญาตรี	9	2.3
<u>อาชีพ</u>		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	71	18.1
พนักงานบริษัท	73	18.6
รับจ้างทั่วไป	71	18.1
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	74	18.9
นักเรียน นิสิต/นักศึกษา	75	19.1
อื่นๆ	28	7.1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยด้านบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
<u>รายได้ (เฉลี่ย 7,913.32 ต่อเดือน)</u>		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	166	42.3
5,001 – 7,500 บาท	50	12.8
7,501 – 10,000 บาท	85	21.7
10,001 บาทขึ้นไป	91	23.2
<u>ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา (เฉลี่ย 20.80 ปี)</u>		
ต่ำกว่า 10 ปี	98	25.0
11 – 20 ปี	115	29.3
21 – 30 ปี	98	25.0
31 ปีขึ้นไป	81	20.7

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลปัจจัยด้านบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 50.5 เพศหญิงร้อยละ 49.5

อายุ กลุ่มตัวอย่างมีอายุน้อยที่สุด 14 ปี มากที่สุด 59 ปี มีอายุเฉลี่ย 32.84 ปี กลุ่มอายุ 25 ปีและต่ำกว่า มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 30.3 รองลงมาคือ อายุ 41 ปีขึ้นไป ร้อยละ 27.3 และจำนวนน้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 36 – 40 ปี ร้อยละ 9.0

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 36.0 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 18.3 ส่วนการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีน้อยที่สุด ร้อยละ 2.3

อาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพนักเรียน นิสิต/นักศึกษา มากที่สุด คือร้อยละ 19.1 รองลงมาคือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.9 และน้อยที่สุดคือ อาชีพอื่นๆ เช่น แม่บ้าน ลูกจ้างชั่วคราว ร้อยละ

รายได้ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างคือ 7,913.32 บาท กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดคือ ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมาคือ 10,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 23.2 และระหว่าง 5,001 – 7,500 บาทมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.8

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาเฉลี่ย 20.80 ปี โดยอาศัยอยู่ระหว่าง 11 -20 ปี มีจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 29.3 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10 ปี ร้อยละ 25.0 และน้อยที่สุดคือ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 20.7

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ข้อความ	เป็น ประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย เลย	X	S.D.	ระดับการ รับรู้ข่าวสาร	(n = 392)
ประเภทของข่าวสาร (ค่าเฉลี่ย 1.14)							
1. การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม	50.8 (199)	43.6 (171)	5.6 (22)	1.45	.60	มาก	
2. การรักษาสภาพแวดล้อมของ โบราณสถาน	28.6 (112)	62.5 (245)	8.9 (35)	1.20	.58	ปานกลาง	
3. นโยบายการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรม	31.4 (123)	52.8 (207)	15.8 (62)	1.16	.67	ปานกลาง	
4. การบริหารจัดการมรดกโลกทาง วัฒนธรรม	31.1 (122)	50.8 (199)	18.1 (71)	1.13	.69	ปานกลาง	
5. ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดก โลกทางวัฒนธรรม	26.3 (103)	50.3 (197)	23.5 (92)	1.03	.71	ปานกลาง	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ	(n = 392)					
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	X	S.D.	ระดับการรับรู้ข่าวสาร
6. การพัฒนากรประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	24.2 (95)	56.1 (220)	19.6 (77)	1.05	.66	ปานกลาง
7. การปรับภูมิทัศน์บริเวณรอบนครประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	28.1 (110)	51.3 (201)	20.7 (81)	1.07	.70	ปานกลาง
8. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม	25.5 (100)	55.9 (219)	18.6 (73)	1.07	.66	ปานกลาง
9. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดงานประจำปียอยศยี่ฟ้าอยุธยา มรดกโลก	28.3 (111)	50.3 (197)	21.4 (84)	1.07	.70	ปานกลาง
แหล่งข่าวสาร (ค่าเฉลี่ย 1.08)						
10. บุคคลในครอบครัว	28.6 (112)	58.4 (229)	13.0 (51)	1.16	.63	ปานกลาง
11. เพื่อนฝูง	30.6 (120)	52.0 (204)	17.3 (68)	1.13	.68	ปานกลาง
12. เจ้าหน้าที่ของรัฐ/เอกชน	28.6 (112)	53.6 (210)	17.9 (70)	1.11	.67	ปานกลาง
13. ผู้อาวุโสในท้องถิ่น	26.0 (102)	54.3 (213)	19.6 (77)	1.06	.67	ปานกลาง
14. ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น	21.4 (84)	54.8 (215)	23.7 (93)	.98	.67	ปานกลาง
15. โทรทัศน์	34.4 (135)	52.3 (205)	13.3 (52)	1.21	.66	ปานกลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ						(n = 392)
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	X	S.D.	ระดับการรับรู้ข่าวสาร
16. วิทยู	25.3 (99)	58.4 (229)	16.3 (64)	1.09	.64	ปานกลาง
17. หนังสือพิมพ์	26.5 (104)	54.6 (214)	18.6 (74)	1.08	.67	ปานกลาง
18. นิตยสาร	22.2 (87)	57.1 (214)	20.7 (81)	1.02	.66	ปานกลาง
19. เอกสารทางราชการ เช่น แผ่นพับ	28.3 (111)	54.6 (214)	17.1 (67)	1.11	.67	ปานกลาง
20. วารสารต่างๆ	26.5 (104)	57.7 (226)	15.8 (62)	1.11	.64	ปานกลาง
21. ผลงานวิจัย	20.9 (82)	57.7 (226)	21.4 (84)	.99	.65	ปานกลาง
22. อินเทอร์เน็ต	25.8 (101)	52.6 (206)	21.7 (85)	1.04	.69	ปานกลาง
23. หอกระจายข่าว	30.1 (118)	50.0 (196)	19.9 (78)	1.10	.70	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม				1.10	.22	ปานกลาง

ตารางที่ 4 แสดงการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวม 1.10 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข่าวสารในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านประเภทข่าวสารพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม (ข้อ 1) มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.45 รองลงมาคือ การรักษาสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน (ข้อ 2) ค่าเฉลี่ย 1.20 ส่วนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ข้อ 5) เป็นประเภทของข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.03

ในด้านแหล่งข่าวสารนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้ข่าวสารจากโทรทัศน์ (ข้อ 15) มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.21 รองลงมาคือ นุคคลในครอบครัว (ข้อ 10) ค่าเฉลี่ย 1.16 ส่วนแหล่งข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับน้อยที่สุดคือ ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น (ข้อ 14) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย .98

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

(n = 392)

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	X	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
1. โบราณสถาน หมายถึง สิ่งก่อสร้างเก่าแก่ เจดีย์ วิหารเก่า ซึ่งไม่อาจทำขึ้นใหม่ให้เหมือนเดิมได้	83.7 (328)	16.3 (64)	.84	.37	มาก
2. การอนุรักษ์โบราณสถาน หมายถึง การดูแลรักษา บูรณะ โบราณสถาน	77.3 (303)	22.7 (89)	.77	.42	มาก
*3. การอนุรักษ์โบราณสถานเป็นความรับผิดชอบของกรมศิลปากรเท่านั้น	68.6 (269)	31.4 (123)	.31	.46	น้อย
4. ในการซ่อมแซมโบราณสถาน จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรทราบก่อนทุกครั้ง	73.7 (289)	26.3 (103)	.74	.44	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	X	S.D.	(n = 392)
					ระดับความรู้ ความเข้าใจ
*5. ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามเจดีย์ ควรปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ	68.1 (267)	31.9 (125)	.32	.47	น้อย
6. การทำลายโบราณสถานเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย	68.1 (267)	31.9 (125)	.68	.47	มาก
7. เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการดูแลรักษาโบราณสถาน	56.6 (222)	43.4 (170)	.57	.50	มาก
8. การบูรณะโบราณสถานโดยการสร้างชิ้นใหม่ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ไม่ได้ แต่สามารถบูรณะซ่อมแซมให้มีสภาพดีขึ้นได้	64.8 (254)	35.2 (138)	.65	.48	มาก
*9. การดูแลรักษาโบราณสถานเป็นหน้าที่ของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบๆ เขตโบราณสถานเท่านั้น	58.4 (229)	41.6 (163)	.42	.49	น้อย
10. การก่อสร้างอาคารรุกล้ำเขตโบราณสถาน ทำให้โบราณสถานเสียคุณค่าและความสง่างาม	78.8 (309)	21.2 (83)	.79	.41	มาก
11. ถนนที่มีเส้นทางใกล้โบราณสถาน ควรกำหนดน้ำหนักรถที่วิ่งผ่าน	69.4 (272)	30.6 (120)	.69	.46	มาก
12. การเปลี่ยนแปลงสภาพโบราณสถาน ถือว่าเป็นการทำลายโบราณสถาน	74.0 (290)	26.0 (102)	.74	.44	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	X	S.D.	(n= 392)
					ระดับความรู้ความเข้าใจ
13. อาคารที่เก่าแก่แต่ยังใช้งานได้ ควรปรับปรุงแล้วนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์	48.5 (190)	51.5 (202)	.48	.50	น้อย
14. การตรวจดูแลรักษาโบราณสถานอยู่เสมอ จะช่วยลดความเสื่อมโทรมของโบราณสถานได้	65.8 (258)	34.2 (134)	.66	.47	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม			.62	.14	มาก

* เป็นคำถามเชิงลบ

ตารางที่ 5 แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม .62 หมายความว่า หากพิจารณาโดยรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจว่า โบราณสถานหมายถึง สิ่งก่อสร้างเก่าแก่ เจดีย์ วิหารเก่า ซึ่งไม่อาจทำขึ้นใหม่ให้เหมือนเดิมได้ (ข้อ 1) มากที่สุด ค่าเฉลี่ย .84 รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจว่า การก่อสร้างอาคารรुक้าเขตโบราณสถาน ทำให้โบราณสถานเสียคุณค่าและความสง่างาม (ข้อ 10) โดยมีค่าเฉลี่ย .79 ส่วนคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานในกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจน้อยที่สุดหรือตอบผิดมากที่สุดคือ การอนุรักษ์โบราณสถานเป็นความรับผิดชอบของกรมศิลปากรเท่านั้น (ข้อ 3) ค่าเฉลี่ย .31 รองลงมาคือ ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามเจดีย์ ควรปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ (ข้อ 5) ค่าเฉลี่ย .32 ซึ่งเป็นคำถามเชิงลบทั้งสองข้อ

2.3 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
ด้านความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

(n = 392)

ข้อความ	เห็นด้วย	เห็น	เห็นด้วย	เห็น	เห็นด้วย	X	S.D.	ระดับ ความ ตระหนัก
	มากที่สุด	ด้วย มาก	ปาน กลาง	ด้วย น้อย	น้อย ที่สุด			
1. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำ กล่าวที่ว่า “การก่อสร้างอาคาร สมัยใหม่เป็นเกียรติของ ผู้สร้างแต่เพียงคนเดียว แต่ โบราณสถานนั้นเป็นเกียรติ ของชาติ อธิงแก่ๆ เพียงก้อน เดียวก็มีค่า ควรช่วยกันรักษา ไว้...”	11.0 (43)	26.0 (102)	45.4 (178)	15.8 (62)	1.8 (7)	3.29	.92	ปานกลาง
2. ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ ในการดูแลรักษามรดกโลก ทางวัฒนธรรม	6.9 (27)	22.7 (89)	41.1 (161)	27.3 (107)	2.0 (8)	3.05	.93	ปานกลาง
3. นครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ มีคุณค่าทางจิตใจของทุกคน	4.3 (17)	20.4 (80)	45.7 (179)	19.4 (76)	10.2 (40)	2.89	.99	ปานกลาง
*4. การดูแลรักษามรดกโลก ทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ รัฐเท่านั้น	4.8 (19)	19.6 (77)	53.1 (208)	15.8 (62)	6.6 (26)	3.00	.90	ปานกลาง
5. โบราณสถานเป็นสิ่ง ชี้ให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรือง ในอดีตควรค่าแก่การอนุรักษ์	9.2 (36)	20.7 (81)	41.8 (164)	18.6 (73)	9.7 (38)	3.01	1.07	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n = 392)

ข้อความ	เห็นด้วย	เห็น	เห็นด้วย	เห็น	เห็นด้วย	X	S.D.	ระดับ ความ ตระหนัก
	มากที่สุด	ด้วย มาก	ปาน กลาง	ด้วย น้อย	น้อย ที่สุด			
6. โบราณสถานเป็น ประโยชน์ต่อการศึกษาทั้ง ในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และวัฒนธรรม	15.8 (62)	31.1 (122)	38.5 (151)	11.2 (44)	3.3 (13)	3.45	.99	ปานกลาง
7. มรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นความภาคภูมิใจของคนใน ชาติ	4.8 (19)	30.6 (120)	39.3 (154)	21.7 (85)	3.6 (14)	3.11	.92	ปานกลาง
8. ท่านมีความภาคภูมิใจเมื่อมี โอกาสได้กล่าวถึงนคร ประวัติศาสตร์	5.1 (20)	26.3 (103)	44.6 (175)	17.6 (69)	6.4 (25)	3.06	.95	ปานกลาง
*9. พื้นที่ไร่นาซึ่งมี โบราณสถานอยู่เป็นอุปสรรค ต่อการทำเกษตรกรรม	3.8 (15)	24.5 (96)	45.7 (179)	21.4 (84)	4.6 (18)	2.98	.89	ปานกลาง
10. นครประวัติศาสตร์เป็น แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะ ทำรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น	6.1 (24)	23.7 (93)	44.1 (173)	21.9 (86)	4.1 (16)	3.06	.93	ปานกลาง
*11. การใช้บริเวณที่โล่งใกล้ โบราณสถานเป็นที่จอดรถ ถือ เป็นการใช้พื้นที่ว่างให้เป็น ประโยชน์	5.4 (21)	19.4 (76)	39.5 (155)	27.3 (107)	8.4 (33)	3.14	1.00	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n = 392)

ข้อความ	เห็นด้วย	เห็น	เห็นด้วย	เห็น	เห็นด้วย	X	S.D.	ระดับ ความ ตระหนัก
	มาก	ด้วย	ปาน	ด้วย	น้อย			
	ที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	ที่สุด			
*12.ซากโบราณสถานที่ แตกหักมาก ควรรื้อทิ้งเพราะดู แล้วไม่สวยงาม	6.1 (24)	15.3 (60)	31.6 (124)	26.0 (102)	20.9 (82)	3.40	1.16	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม						3.12	.36	ปานกลาง

* เป็นข้อความเชิงลบ

ตารางที่ 6 แสดงความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวม 3.12 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักว่า โบราณสถานเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และวัฒนธรรม (ข้อ 6) มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.45 รองลงมาคือ ซากโบราณสถานที่แตกหักมากควรรื้อทิ้ง เพราะดูแล้วไม่สวยงาม (ข้อ 12) ค่าเฉลี่ย 3.40 ส่วนคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงค่าน้อยที่สุด คือ นครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตใจของทุกคน (ข้อ 3) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 2.89 รองลงมาคือ พื้นที่ไร่นาซึ่งมีโบราณสถานอยู่เป็นอุปสรรคต่อการทำเกษตรกรรม (ข้อ 9) มีค่าเฉลี่ย 2.98

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 7 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ข้อความ				X	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย			
(n = 392)						
การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ (ค่าเฉลี่ย 1.10)						
1. ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการบูรณะ บริเวณนครประวัติศาสตร์ในที่ประชุม/เวที ประชาคม	49.5 (194)	42.1 (165)	8.4 (33)	1.41	.64	มาก
2. ท่านเคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	20.4 (80)	67.3 (264)	12.2 (48)	1.08	.57	ปานกลาง
3. ท่านได้เคยแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เรื่องการออกระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในนคร ประวัติศาสตร์ เช่น การห้ามนำรถมาจอดติด กับเจดีย์ ห้ามเล่นฟุตบอล หรือตะกร้อข้าง โบสถ์วิหาร	27.3 (93)	52.0 (204)	20.7 (81)	1.07	.69	ปานกลาง
4. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมวางแผนอนุรักษ์ มรดกโลกทางวัฒนธรรม	23.7 (93)	51.5 (202)	24.7 (97)	.99	.70	ปานกลาง
5. ท่านเคยร่วมประชุมหาสาเหตุที่ทำให้ แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรม	19.4 (76)	55.9 (219)	24.7 (97)	.95	.66	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อความ						(n = 392)
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	X	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 1.09)						
6. ท่านเคยร่วมงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ มรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่น การออก ร้านค้า อาสาจักรยานสายตรวจ	31.9 (125)	51.0 (200)	17.1 (67)	1.15	.68	ปานกลาง
7. ท่านได้สนับสนุนให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในชุมชนได้ทำงานร่วมกับ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์ มรดกโลกทางวัฒนธรรม	24.7 (97)	58.7 (230)	16.6 (65)	1.08	.64	ปานกลาง
8. ท่านได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้เกิด การตื่นตัวในการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรม	24.0 (94)	54.8 (215)	21.2 (83)	1.03	.67	ปานกลาง
9. หากท่านได้พบเห็นโบราณสถานทรุด โทรม หักพัง ท่านได้แจ้งให้หน่วยงานที่ รับผิดชอบทราบทันที	25.5 (100)	61.0 (239)	13.5 (53)	1.12	.61	ปานกลาง
10. ท่านเคยร่วมกิจกรรมพัฒนาบริเวณนคร ประวัติศาสตร์ หรือทำความสะอาดบริเวณ โบราณสถาน	33.9 (133)	40.3 (158)	25.8 (101)	1.08	.77	ปานกลาง
11. ท่านเป็นสมาชิกชมรม/กลุ่มทาง สิ่งแวดล้อมที่มีส่วนในการดูแลรักษานคร ประวัติศาสตร์	46.7 (183)	43.4 (170)	9.9 (39)	1.37	.66	มาก
12. ท่านเข้าร่วมรับการอบรม/สัมมนาในเรื่อง เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรม	28.1 (110)	58.9 (231)	13.0 (51)	1.15	.62	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อความ						(n = 392)
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	X	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
13.ท่านเคยแนะนำหรือให้ความรู้เกี่ยวกับ การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	25.8 (101)	51.5 (202)	22.7 (89)	1.03	.70	ปานกลาง
14.ท่านเคยแนะนำตักเตือน เมื่อเห็นคนซูด ซีด หรือทำลายโบราณสถาน	23.5 (92)	56.6 (222)	19.9 (78)	1.04	.66	ปานกลาง
15.ท่านเคยเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ กิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรม	24.5 (96)	51.5 (202)	24.0 (94)	1.01	.70	ปานกลาง
16.ท่านเคยเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ งานยอชยั้งฟ้าอยุธยามรดกโลก	25.3 (99)	50.3 (197)	24.5 (96)	1.01	.71	ปานกลาง
17.ท่านเคยร่วมงานยอชยั้งฟ้าอยุธยามรดก โลก	23.7 (93)	54.3 (213)	21.9 (86)	1.02	.68	ปานกลาง
18.ท่านได้ชักชวนเพื่อนหรือคนรู้จักให้เข้า ร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรม	32.9 (129)	49.7 (195)	17.3 (68)	1.16	.69	ปานกลาง
19.ท่านเคยร่วมประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ของรัฐในการติดตามตรวจสอบการอนุรักษ์ มรดกโลกทางวัฒนธรรม	27.8 (109)	54.3 (213)	17.9 (70)	1.10	.67	ปานกลาง
20.ท่านบริจาคเงินเพื่อร่วมในกิจกรรมบูรณะ โบราณสถานในนครประวัติศาสตร์	26.8 (105)	53.3 (209)	19.9 (78)	1.07	.68	ปานกลาง
21.ท่านเคยบริจาคเงินใส่ตู้ที่ทางวัดใน นครประวัติศาสตร์จัดไว้	19.6 (77)	60.7 (238)	19.6 (77)	1.00	.63	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 392)						
ข้อความ	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย	X	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วมในการติดตามผล (ค่าเฉลี่ย 1.09)						
22.ท่านได้ร่วมติดตามผลการจัดงานย่อยซึ่ง ฟ้าอุซซามรคโลก	33.9 (133)	50.3 (197)	15.8 (62)	1.18	.68	ปานกลาง
23.ท่านได้ติดตามความคืบหน้าในการจัด กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรม	28.1 (110)	54.1 (212)	17.9 (70)	1.10	.67	ปานกลาง
24.ท่านได้ร่วมประเมินผลกิจกรรมที่ หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์มรดก โลกทางวัฒนธรรม	31.4 (123)	45.9 (180)	22.7 (89)	1.09	.73	ปานกลาง
25.ท่านติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นใน การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	21.7 (85)	54.3 (213)	24.0 (94)	.98	.68	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 1.09)						
26.ท่านมีโอกาสนำความรู้ที่ได้จากการเข้า ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ	29.8 (117)	51.0 (200)	19.1 (75)	1.11	.69	ปานกลาง
27.ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการออกร้านใน งานย่อยซึ่งฟ้าอุซซามรคโลก	20.9 (82)	54.3 (213)	24.7 (97)	.96	.68	ปานกลาง
28.ท่านมีโอกาสรู้จักกับบุคคลต่างๆ ที่มี ความสนใจในด้านการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรม	32.9 (129)	50.3 (197)	16.8 (66)	1.16	.69	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อความ						(n = 392)
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคย	X	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
29. ท่านเกิดความภาคภูมิใจในการร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	24.0 (94)	57.9 (227)	18.1 (71)	1.06	.65	ปานกลาง
30. ท่านมีสุขภาพจิตดีขึ้น เมื่อได้ชมภูมิทัศน์ที่สวยงามบริเวณนครประวัติศาสตร์	39.3 (154)	36.0 (141)	24.7 (97)	1.15	.79	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม				1.09	.23	ปานกลาง

ตารางที่ 7 แสดงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 1.09 หมายความว่า หากพิจารณาโดยรวมแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเตรียมการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.10 ส่วนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการได้ประโยชน์นั้น มีระดับรองลงมา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 3 ด้านคือ 1.09

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบว่า

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการเตรียมการ ค่าเฉลี่ยรวม 1.10 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเตรียมการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการบูรณะบริเวณนครประวัติศาสตร์ในที่ประชุม/เวทีประชาคม (ข้อ 1) ค่าเฉลี่ย 1.41 รองลงมาได้แก่ ท่านเคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ข้อ 2) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 1.08 ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ท่านเคยร่วมประชุมหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรม (ข้อ 5) ค่าเฉลี่ย .95

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ยรวม 1.09 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ท่านเป็นสมาชิกชมรม/กลุ่มทางสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนในการดูแลรักษานครประวัติศาสตร์ (ข้อ 11) มีค่าเฉลี่ย 1.37 รองลงมาคือ ท่านได้ชักชวนเพื่อนหรือคนรู้จักให้เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ข้อ 18) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 1.16 ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ท่านเคยบริจาคเงินใส่ตู้ที่ทางวัดในนครประวัติศาสตร์จัดไว้ (ข้อ 21) โดยมีค่าเฉลี่ย 1.00 รองลงมาคือ ท่านเคยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ข้อ 15) และท่านเคยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานยอยศยังฟ้าอยุธยา มรดกโลก (ข้อ 16) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 1.01 เท่ากัน

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล ค่าเฉลี่ยรวม 1.09 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการติดตามผลอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ว่าท่านได้ร่วมติดตามผลการจัดงานยอยศยังฟ้าอยุธยา มรดกโลก (ข้อ 22) เป็นข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 1.18 รองลงมาคือ ท่านได้ติดตามความคืบหน้าในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ข้อ 23) ค่าเฉลี่ย 1.10 ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ท่านติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ข้อ 25) มีค่าเฉลี่ย .98

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยรวม 1.09 หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ว่าท่านมีโอกาสรู้จักกับบุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจในด้านการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ข้อ 28) เป็นข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.16 รองลงมาคือ ท่านมีความสุขจิตดีขึ้น เมื่อได้ชมภูมิทัศน์ที่สวยงามบริเวณนครประวัติศาสตร์ (ข้อ 30) ค่าเฉลี่ย 1.15 และในข้อท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการออกร้านในงานยอยศยังฟ้าอยุธยา มรดกโลก (ข้อ 27) เป็นข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมน้อยที่สุด เนื่องจากมีค่าเฉลี่ย .96

หากพิจารณาเป็นรายข้อของทุกด้านนั้น พบว่าข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการบูรณะบริเวณนครประวัติศาสตร์ในที่ประชุมเวทีประชาคม (ข้อ 1) ค่าเฉลี่ย 1.41 รองลงมาคือท่านเป็นสมาชิกชมรม/กลุ่มทางสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนในการดูแลรักษานครประวัติศาสตร์ (ข้อ 11) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 1.37 และท่านเคยร่วมประชุมหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรม (ข้อ 5) เป็นข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย .95

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ในส่วนนี้เป็นการทดสอบความสำคัญระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมกับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.1 เพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.2 อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.4 อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.5 รายได้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.6 ระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไทรยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์การผันแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยด้านบุคคล

ที่มาของตัวแปร	ผลรวม ยกกำลังสอง	df	ค่าเฉลี่ย ยกกำลังสอง	F	ระดับนัยสำคัญ ของ F
<u>ตัวแปรอิสระ</u>	1532.526	16	95.783	2.049	.010*
เพศ	85.726	1	85.726	1.834	.176
อายุ	22.026	2	11.013	.236	.790
ระดับการศึกษา	14.783	3	4.928	.105	.957
อาชีพ	590.271	5	118.054	2.526	.029*
รายได้	224.132	2	112.066	2.398	.092
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา	595.587	3	198.529	4.247	.006*
ค่าผันแปรที่อธิบายได้	1532.526	16	95.783	2.049	.010
การผันแปรที่เหลือ	17527.678	375	46.740		
การผันแปรทั้งหมด	19060.204	391	48.747		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ.05

ตารางที่ 8 แสดงการวิเคราะห์การผันแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา หากพิจารณาในภาพรวมพบว่า ปัจจัยด้านบุคคลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระแต่ละตัวพบว่า อาชีพและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่าผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.4 และ 1.6 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.1, 1.2, 1.3 และ 1.5

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์จำแนกหมู่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยด้านบุคคล

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	จำนวน	ค่าเฉลี่ยก่อนการ ปรับตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ยหลังการ ปรับตัวแปรอิสระ
เพศ			
ชาย	198	33.136	32.946
หญิง	194	32.201	32.396
		Eta = .067	Beta = .039
อายุ			
25 ปี และต่ำกว่า	119	33.025	33.304
26 – 35 ปี	131	32.397	32.617
36 ปีขึ้นไป	142	32.634	32.197
		Eta = .036	Beta = .065
ระดับการศึกษา			
ประถมศึกษา	72	32.472	31.830
มัธยมศึกษา	141	32.894	32.684
สายวิชาชีพ (ปวช.)/อนุปริญญา (ปวส.)	103	32.515	32.315
ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	76	32.671	33.940
		Eta = .025	Beta = .099
อาชีพ			
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	71	31.085	30.855
พนักงานบริษัท	73	31.986	32.757
รับจ้างทั่วไป	71	32.944	33.502
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	74	34.338	34.127
นักเรียน นิสิต/นักศึกษา	75	33.160	32.336
อื่นๆ	28	32.107	32.027
		Eta = .154	Beta = .155

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	จำนวน	ค่าเฉลี่ยก่อนการ ปรับตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ยหลังการ ปรับตัวแปรอิสระ
<u>รายได้</u>			
ต่ำกว่า 5,000 บาท	166	33.530	33.407
5,001 – 10,000 บาท	135	31.437	31.773
10,001 บาทขึ้นไป	91	32.945	32.672
		Eta = .133	Bete = .102
<u>ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองโยธยา</u>			
ต่ำกว่า 10 ปี	98	30.225	30.487
11 – 20 ปี	115	32.757	32.786
21 – 30 ปี	98	34.122	33.777
31 ปีขึ้นไป	81	33.765	33.845
		Eta = .216	Beta = .191
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กำลังสอง (R ²)			.080
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R)			.284

ตารางที่ 9 แสดงการวิเคราะห์จำแนกพหุเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองโยธยา พบว่าก่อนปรับค่าตัวแปรอิสระ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองโยธยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด (Eta = .216) รองลงมาคือ อาชีพ (Eta = .154) และเมื่อปรับค่าตัวแปรอิสระแล้วพบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองโยธยา ยังคงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด (Beta = .191) รองลงมาคือ อาชีพ (Beta = .155) ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดคือ เพศ (Beta = .039)

การวิเคราะห์การผันแปรและวิเคราะห์การจำแนกพหุข้างต้นพบว่าอาชีพและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองโยธยาเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้งก่อนและหลังการปรับตัวแปรอิสระนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่านักเรียน นิสิต/นักศึกษา รับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัท ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (มีค่าเฉลี่ยก่อนปรับตัวแปร 34.338, 33.160, 32.944, 31.986 และ 31.085 ค่าเฉลี่ยหลังปรับตัวแปรอิสระ 34.127, 32.336, 33.502, 32.757 และ 30.855)

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยพบว่า ทั้งก่อนและหลังการปรับตัวแปรอิสระ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาค่ากว่า 10 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 30.225 และ 30.487) รองลงมาคือกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาระหว่าง 11 – 20 ปี (ค่าเฉลี่ย 32.757 และ 32.786) สรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาน้อย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยามาก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอายุ และรายได้ จะไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม แต่มีประเด็นที่น่าสังเกตดังนี้

อายุ พบว่าก่อนการปรับตัวแปรอิสระ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 25 ปีและต่ำกว่า มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไปและกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี (ค่าเฉลี่ยก่อนการปรับตัวแปรอิสระคือ 33.025, 32.634 และ 32.397 ตามลำดับ) ส่วนหลังการปรับตัวแปรอิสระนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 25 ปีและต่ำกว่า ยังคงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 26 – 35 ปี และ 36 ปีขึ้นไป (ค่าเฉลี่ยหลังการปรับตัวแปรอิสระ 33.304, 32.617 และ 32.197 ตามลำดับ)

รายได้ พบว่าก่อนปรับค่าตัวแปรอิสระ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทนั้น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 10,001 บาทขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท (ค่าเฉลี่ยก่อนการปรับตัวแปรอิสระคือ 33.530, 32.945 และ 31.437 ตามลำดับ) เมื่อปรับค่าตัวแปรอิสระแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000

บาท ยังคงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท และ 10,001 บาทขึ้นไป (ค่าเฉลี่ยหลังการปรับตัวแปรอิสระ 33.407, 32.672 และ 31.773 ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.3 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์การผันแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ที่มาของตัวแปร	ผลรวม ยกกำลังสอง	df	ค่าเฉลี่ย ยกกำลังสอง	F	ระดับนัยสำคัญ ของ F
ตัวแปรอิสระ	2782.084	3	927.361	22.104	.000*
การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม	2755.039	1	2755.039	65.668	.000*
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน	20.339	1	20.339	.485	.487
ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม	6.706	1	6.706	.160	.690
ค่าผันแปรที่อธิบายได้	2782.084	3	927.361	22.104	.000
การผันแปรที่เหลือ	16278.120	388	41.954		
การผันแปรทั้งหมด	19060.204	391	48.747		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์การผันแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่าเมื่อพิจารณาโดยรวมตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรแต่ละตัวพบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทาง

วัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปว่าผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2.1 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2.2 และ 2.3

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์จำแนกหมู่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	จำนวน	ค่าเฉลี่ยก่อนการปรับตัวแปรอิสระ	ค่าเฉลี่ยหลังการปรับตัวแปรอิสระ
<u>การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม</u>			
น้อย	205	30.142	30.138
มาก	187	35.449	35.454
		Eta = .380	Beta = .381
<u>ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน</u>			
น้อย	174	33.081	32.944
มาก	218	32.349	32.458
		Eta = .052	Beta = .035
<u>ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม</u>			
น้อย	208	32.462	32.798
มาก	184	32.913	32.533
		Eta = .032	Beta = .019
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กำลังสอง (R ²)			.146
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R)			.382

ตารางที่ 11 แสดงการวิเคราะห์จำแนกหมู่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่าก่อนปรับค่าตัวแปรอิสระ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์

กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ($\text{Eta} = .380$) ส่วนความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด ($\text{Eta} = .032$) และเมื่อปรับค่าตัวแปรอิสระแล้วพบว่า การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมยังคงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากที่สุด ($\text{Beta} = .381$) และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด ($\text{Beta} = .019$)

และเมื่อพิจารณาถึงตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม พบว่าการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมพบว่า ทั้งก่อนและหลังการปรับค่าตัวแปรอิสระ กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมาก มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยก่อนปรับตัวแปรอิสระ 35.449 และ 30.142 ค่าเฉลี่ยหลังปรับตัวแปรอิสระ 35.454 และ 30.138 ตามลำดับ

ข้อวิจารณ์

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งหมดจำนวน 392 คน โดยผลการศึกษามีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการเตรียมการ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยแสดงความคิดเห็นในการบูรณะบริเวณนครประวัติศาสตร์ในที่ประชุม/เวทีประชาคมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.41) อีกทั้งเคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 1.08) แต่กลับเคยร่วมประชุมหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรม และเคยเข้าร่วมประชุมวางแผนอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย (ค่าเฉลี่ย .95 และ .99 ตามลำดับ) จะเห็นได้ว่าหากเป็นเพียงแค่การแสดงความคิดเห็นทั่วไปหรือพูดคุยกันธรรมดา กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมมาก แต่ถ้าเป็นเรื่องการประชุมที่ค่อนข้างจะไปทางวิชาการ หรือเป็นทางการ กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับโอกาสจากรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร ให้เข้าร่วมการประชุม

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ในด้านนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม และงานยอยศยิ่งฟ้าอยุธยามรดกโลกน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.01 เท่ากัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหน้าที่ในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ นั้น ทางจังหวัดหรือหน่วยงานที่จัดงานจะมีฝ่ายที่รับผิดชอบอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องเข้าไปช่วยในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล จากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย .98) อาจเนื่องจากรัฐไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องมากนัก หรืออาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างคิดว่า การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรอยู่แล้ว

ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการหรือการติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานก็ควร จะอยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากรด้วย

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ในด้านนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้ เพิ่มขึ้นจากการออกร้านในงานขอยศยั้งฟ้าอยุธยามรดกโลกน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย .96) เนื่องจากกลุ่ม ตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำการศึกษานั้นประกอบอาชีพแตกต่างกันไป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพ ค้าขายมีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น และในกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขายเองก็ไม่ใช่ทุกคนจะขายสินค้าที่ สามารถนำไปออกร้านในงานได้ หรืออาจเป็นเพราะไม่สามารถจองสถานที่ขายสินค้าได้ หรืออาจ เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมขายสินค้า หรือจัดกิจกรรมเพื่อหารายได้ในงาน

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ด้านประเภทของข่าวสาร จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.03) ทั้งนี้อาจ เนื่องจากทางจังหวัดขาดการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในเรื่องยุทธศาสตร์ของทางจังหวัด หรือจำกัด ขอบเขตอยู่เฉพาะเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในภาคเอกชนเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมถึงประชาชนทั่วไป

ด้านแหล่งข่าวสาร จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชน/ผู้นำ ท้องถิ่นน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย .98) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากบริเวณที่ผู้วิจัยทำการศึกษาคือ เป็น เทศบาลเมือง ความสำคัญของผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นจึงมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับองค์การบริหาร ส่วนตำบล โดยที่ผู้ที่มีบทบาทในเทศบาลมากอาจเป็นสมาชิกสภาเทศบาล ในส่วนของผลงานวิจัย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยเป็นอันดับสอง (ค่าเฉลี่ย .99) นั้น เหตุที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจากแหล่งนี้ น้อย อาจเป็นเพราะผลงานวิจัยส่วนใหญ่จะอยู่ในห้องสมุด และไม่ได้มีการตีพิมพ์ เพื่อเผยแพร่มากนัก จึง จำกัดอยู่แต่ในแวดวงของผู้ที่มีความสนใจหรือต้องการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับมรดกโลกทาง วัฒนธรรมเท่านั้น

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในข้อการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นความรับผิดชอบของกรมศิลปากรเท่านั้นน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย .31 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอาจเข้าใจว่าการอนุรักษ์โบราณสถานคือ การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานเพียงอย่างเดียว และเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรก็มีความรู้ ความชำนาญในการอนุรักษ์โบราณสถาน ตลอดจนเข้าใจและทราบถึงระเบียบข้อบังคับในการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงคิดว่าเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรเท่านั้นประชาชนทั่วไปไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว อีกข้อหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจน้อยคือ ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามเจดีย์ ควรปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ โดยมีค่าเฉลี่ย .32 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอาจเข้าใจว่าต้นไม้เล็กๆ ที่ขึ้นอยู่นั้นไม่น่าจะเป็นอันตรายหรือก่อผลเสียให้แก่โบราณสถานนั้นๆ และการที่จะขึ้นไปถอนต้นไม้ออกจากเจดีย์ซึ่งมีความสูงมากก็อาจเป็นอันตรายได้

2.3 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับข้อที่ว่า นครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตใจของทุกคนน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.89 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างบางคนอาจเห็นว่าไม่ใช่ทุกคนที่เห็นว่าการประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตใจ ในทางกลับกันบางคนอาจมองว่าการประวัติศาสตร์คือแล้วหล่น ทำให้เกิดความเศร้าใจ หรืออาจจะมองนครประวัติศาสตร์ว่าเป็นแค่สิ่งก่อสร้างเก่าๆ ซึ่งถูกเผาทำลายไปแล้วแห่งหนึ่งเท่านั้น

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านบุคลิกของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 (ตารางที่ 8) พบว่า หากพิจารณาโดยรวมปัจจัยด้านบุคลิกของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 และเมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปรพบว่า

เพศ จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันนั้น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่ต่างกันอาจเนื่องจากมรดกโลกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสมบัติของทุกคนในชาติ ดังนั้นทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพีระ (2544) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันไฟฟ้าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันไฟฟ้า

อายุ จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่ต่างกัน อาจเป็นเพราะประชาชนทุกคนไม่ว่าวัยใดก็ล้วนมีสิทธิที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เนื่องจากมรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของชวีช (2543) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร เกரியังไกร (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านบก ตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแคว จังหวัดสระบุรี และจุลทอน (2545) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชนปางสักกิ่งอำเภอแม่เป็นจังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ระดับการศึกษา จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าไม่ваกลุ่มตัวอย่างจะมีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา สายวิชาชีพ (ปวช.) อนุปริญญา (ปวส.) ปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี ก็ล้วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่ต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาไม่ได้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม หากแต่ขึ้นอยู่กับความสนใจและโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเกரியังไกร (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านบก ตำบลห้วยทราย

อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ที่พบว่าระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน

อาชีพ จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า อาชีพของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.4 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมต่างกัน โดยผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้งก่อนและหลังการปรับค่าตัวแปรอิสระนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 34.338 และ 34.127) โดยผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างนี้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนมีโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากมรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพอื่น โดยมรดกโลกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น จึงทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เนื่องจากหากปล่อยให้มรดกโลกทางวัฒนธรรมเสื่อมโทรมลง ก็จะมีผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ และรายได้ของพวกเขา ด้วยเหตุนี้กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อให้มรดกโลกทางวัฒนธรรมอยู่คู่พวกเขาไปอีกนานซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเรื่องแสง (2542) ซึ่งศึกษาเรื่องการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และสุโขทัย (2547) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ที่พบว่าอาชีพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

รายได้ จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า รายได้ของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีรายได้ต่างกัน แต่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่ต่างกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่ว่าประชาชนจะมีรายได้มากหรือน้อยก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมได้ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกรียงไกร (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านบกดตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี รัชช (2543) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคกน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร และจุลทอน (2545) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชนปางสัก กิ่งอำเภอแม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่ารายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.6 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมต่างกัน โดยพบว่า ก่อนการปรับค่าตัวแปรอิสระนั้น กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาระหว่าง 21 -30 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่าที่สุด (ค่าเฉลี่ย 34.122) เมื่อปรับค่าตัวแปรอิสระแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาเป็นเวลา 31 ปีขึ้นไปนั้น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 33.845) แต่ที่น่าสังเกตคือทั้งก่อนและหลังปรับค่าตัวแปรอิสระนั้น กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาดำกว่า 10 ปี จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 30.225 และ 30.487) จึงสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาเป็นเวลานานจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเพียงไม่นาน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนานย่อมมีความผูกพันรู้สึกรักและหวงแหนมรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่เพียงไม่นาน ทั้งยังไม่ต้องการให้โบราณสถานที่อยู่คู่บ้านคูเมืองสูญสลายไปตามกาลเวลาจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากกว่า ตลอดจนการอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ เป็นเวลานาน ก็ย่อมมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางหน่วยงานจัดขึ้นได้มากกว่าด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเรืองแสง (2542) ซึ่งศึกษาเรื่องการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ที่พบว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 (ตารางที่ 10) พบว่าเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 และเมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปรพบว่า

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้ข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2.1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมาก จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย (ค่าเฉลี่ยก่อนปรับตัวแปรอิสระ 35.449 และ 30.142 ค่าเฉลี่ยหลังปรับตัวแปรอิสระ 35.454 และ 30.138 ตามลำดับ) ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่ได้รับรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมาก จะทราบถึงนโยบาย แผนงาน ตลอดจนกิจกรรมที่ทางจังหวัด กรมศิลปากรหรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะจัดขึ้น จึงสามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมหรือร่วมกิจกรรมมากกว่าประชาชนที่ได้รับรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของไพสุดา (2546) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ และงานวิจัยของสุชัย (2547) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ที่พบว่าการรับรู้ข่าวสารเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานต่างกัน แต่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชนถึงแม้จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานมากแต่ไม่มีความสนใจหรือขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม ก็อาจทำให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิระ (2544) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันไฟป่าในพื้นที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ที่พบว่าความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับไฟป่าไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันไฟป่า

ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าไม่ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมมากหรือน้อย ก็มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไม่ต่างกัน อาจเนื่องจากประชาชนมีความคิดว่าเรื่องของการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมนั้นเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร จึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย หรือประชาชนมีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมมากแต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันจึงต้องให้ความสำคัญกับเรื่องหารายได้มาเลี้ยงชีพหรือจุนเจือครอบครัวก่อน ทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสภาพร (2546) ซึ่งศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดราชบุรี และพบว่าความตระหนักถึงคุณค่าของแม่น้ำไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดราชบุรี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จำนวน 392 คน ทำการตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 100 และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการตอบของกลุ่มตัวอย่างไปทำการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การผันแปรหรือการวิเคราะห์การแปรปรวน (Analysis of Variance) และการวิเคราะห์การจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis) โดยกำหนดค่าสำคัญทางนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ปัจจัยด้านบุคลิกของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.5 มีอายุ 25 ปีและต่ำกว่า ร้อยละ 30.3 การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 36 อาชีพนักเรียน นิสิต/นักศึกษา ร้อยละ 19.1 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 42.3 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา 11 – 20 ปี ร้อยละ 29.3

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.10 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานมาก ค่าเฉลี่ย .62 และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.12

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยทั้งหมด 2 สมมติฐาน ปรากฏว่า ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 สมมติฐาน เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละตัวแปรพบว่า

1. ปัจจัยด้านบุคลิก ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

เมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปรพบว่า อาชีพและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยาเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.4 และ 1.6

ส่วนตัวแปรอื่น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.1, 1.2, 1.3 และ 1.5

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

เมื่อพิจารณาแต่ละตัวแปรพบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2.1

ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2.2 และ 2.3

ตารางที่ 12 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ผลการทดสอบ	
	เป็นไปตาม สมมติฐาน	ไม่เป็นไปตาม สมมติฐาน
1. ปัจจัยด้านบุคคล	✓	
1.1 เพศ		✓
1.2 อายุ		✓
1.3 ระดับการศึกษา		✓
1.4 อาชีพ	✓	
1.5 รายได้		✓
1.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองโยธยา	✓	
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทาง วัฒนธรรม	✓	
2.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลก ทางวัฒนธรรม	✓	
2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โบราณสถาน		✓
2.3 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทาง วัฒนธรรม		✓

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วนคือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคล

1.1 อาชีพ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากที่สุด ซึ่งทางเทศบาลร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยประชาสัมพันธ์ หรือจัดกิจกรรมให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวทราบถึงความสำคัญของมรดกโลกทางวัฒนธรรม และประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับ ตัวอย่างกิจกรรมได้แก่ ให้ทางสถาบันการศึกษา หรือเทศบาลเมืองอุบลราชธานีร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร จัดทัศนศึกษานำนักเรียน นักศึกษาและบุคคลที่สนใจไปชมนครประวัติศาสตร์ หรือจัดทำวีดิทัศน์บอกเล่าความเป็นมา และความสำคัญของนครประวัติศาสตร์แล้วนำไปมอบให้ตามสถาบันการศึกษา และองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้ชมและเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

1.2 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานีต่ำกว่า 10 ปี จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด ดังนั้นทางเทศบาลเมืองอุบลราชธานีควรมีการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจัดกิจกรรมต่างๆ พยายามทำให้ผู้ที่อยู่อาศัยไม่นานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งทางเทศบาลเมืองอุบลราชธานีควรร่วมมือกับกรมศิลปากรจัดวิทยากรบรรยาย เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสำคัญของโบราณสถาน ตลอดจนวิธีการอนุรักษ์โบราณสถาน que ประชาชนทั่วไปสามารถกระทำได้ เพื่อให้คนในท้องถิ่นสามารถเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

2.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ด้านประเภทของข่าวสาร จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารประเภท ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด ซึ่งในประเด็นนี้ทางจังหวัด ควรมีการเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงยุทธศาสตร์ของจังหวัดให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้เป็นกรอบและแนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งเมื่อประชาชนได้รับ ทราบถึงยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายของทางจังหวัดแล้ว การที่หน่วยงานที่จะจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการ อนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมจะขอความร่วมมือจากประชาชนก็สามารถทำได้สะดวกขึ้น โดย อาจทำเป็นเอกสารแจกฟรีโดยให้ประชาชนที่สนใจไปขอรับได้และมอบให้ตามสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ หรือทำเป็นคอลัมน์พิเศษเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดในด้านเกี่ยวกับการ อนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมลงในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อให้ครอบคลุมถึงประชาชนทั่วไป

ด้านแหล่งข่าวสาร ทางเทศบาลควรร่วมมือกับกรมศิลปากรควรเพิ่มบทบาทของผู้นำ ชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะในการแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมให้ มากขึ้น เนื่องจากผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงสามารถ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โบราณสถานแก่ประชาชน ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมใน การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมมากขึ้น และในส่วนของผลงานวิจัยนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่น กรมศิลปากร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเทศบาล เมืองอโยธยา จึงควรร่วมมือกันคัดเลือกผลงานวิจัยที่น่าสนใจแล้วนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนให้ เป็นที่รู้จักกันมากขึ้น โดยเลือกเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจ แล้วนำไปลงในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วารสารหรือจุลสารตามหน่วยงาน เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการได้รับข่าวสารของประชาชนให้ มากขึ้น

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน จากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่ม ตัวอย่างเข้าใจว่าการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นความรับผิดชอบของกรมศิลปากรเท่านั้น เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างอาจเข้าใจว่าการอนุรักษ์โบราณสถานคือ การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานเพียงอย่าง เดียว และเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรก็มีความรู้ ความชำนาญในการอนุรักษ์โบราณสถาน ตลอดจน

เข้าใจและทราบถึงระเบียบข้อบังคับในการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงคิดว่าเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรเท่านั้น ดังนั้นทางเทศบาลเมืองอโยธยาจึงควรประสานงานกับกรมศิลปากรให้ส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานแก่ประชาชนว่า ในความเป็นจริงแล้วการอนุรักษ์โบราณสถานไม่ใช่หน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่ง หากต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน ถึงแม้ประชาชนจะไม่สามารถเข้าไปร่วมบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานได้โดยตรง แต่สามารถช่วยกันสอดส่องดูแลเป็นหูเป็นตาเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ใดมาทำลายโบราณสถาน ตลอดจนช่วยรักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อมของโบราณสถานได้ หรือจัดทำเป็นหนังสือคู่มือการอนุรักษ์โบราณสถานฉบับประชาชน บอกถึงสิ่งที่ประชาชนสามารถกระทำได้ หรือสิ่งใดที่จะต้องแจ้งกับเจ้าหน้าที่ห้ามกระทำโดยพลการ เพื่อที่ประชาชนจะได้ทราบถึงขอบเขตที่ตนเองสามารถจะกระทำได้และไม่เกิดการปฏิบัติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

2.3 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับข้อที่ว่า นครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตใจของทุกคนน้อยที่สุด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างบางคนอาจเห็นว่าไม่ใช่ทุกคนที่เห็นว่าการประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตใจ ในทางกลับกันบางคนอาจมองว่าการประวัติศาสตร์ดูแล้วหืดหู่ ทำให้เกิดความเศร้าใจ หรืออาจจะมองนครประวัติศาสตร์ว่าเป็นแค่สิ่งก่อสร้างเก่าๆ ซึ่งถูกเผาทำลายไปแล้วแห่งหนึ่งเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมองเห็นคุณค่าของโบราณสถานลดลง และหากคนเราไม่เห็นถึงคุณค่าหรือความสำคัญของสิ่งใดแล้วก็มักจะปล่อยปละละเลยสิ่งนั้นไป และท้ายที่สุดอาจนำไปสู่การทำลายสิ่งนั้นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่บอกถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติ แสดงให้เห็นถึงอารยธรรม ความเจริญรุ่งเรืองที่มีมาตั้งแต่ครั้งอดีต และเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สรรสร้างขึ้น โดยใช้ภูมิปัญญาต่างๆ มากมาย ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกรมศิลปากร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเทศบาลเมืองอโยธยาควรร่วมมือกันในการที่จะจัดกิจกรรม หรือนิทรรศการเพื่อส่งเสริม และสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของนครประวัติศาสตร์ และการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งนี้

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ในภาพรวมของผลการวิจัยนั้น การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางซึ่งยังคงไม่เพียงพอ เนื่องจากนครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หลายร้อยปี จำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างมาก ดังนั้นทางเทศบาลเมืองอโยธยาจึงควรเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของมรดกโลกทางวัฒนธรรมและความจำเป็นในการอนุรักษ์นครประวัติศาสตร์และประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนหันมามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น โดยอาจขอความร่วมมือตลอดจนคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร เพื่อให้การอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

3.1 การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยร่วมประชุมหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรม และเคยเข้าร่วมประชุมวางแผนอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด จะเห็นได้ว่าหากเป็นเพียงแค่การแสดงความคิดเห็นทั่วไปหรือพูดคุยกันธรรมดา กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมมาก แต่ถ้าเป็นเรื่องการประชุมที่ค่อนข้างจะไปทางวิชาการ หรือเป็นทางการ กลุ่มตัวอย่างจะมีส่วนร่วมน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับโอกาสจากรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร ให้เข้าร่วมการประชุม ดังนั้นหน่วยงานที่จัดการประชุมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นร่วมหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรม ตลอดจนวางแผนในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมด้วย โดยอาจให้ประชาชนส่งตัวแทนจากแต่ละชมรมหรือแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน อาจสามารถช่วยชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาในบางจุดได้ อีกทั้งในการที่จะดำเนินการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความ เป็นอยู่ของคนในละแวกนั้นก็ควรให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการประชุม รับฟังแนวทาง หรือเสนอแนะทางออกด้วย เพื่อสร้างข้อตกลงในเบื้องต้นด้วยกันและลดความขัดแย้งในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกันอีกด้วย

3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ในด้านนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม และงานยอยชยี่งฟ้าอยุธยา มรดกโลกน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าหน้าที่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ นั้น ทางจังหวัดหรือหน่วยงานที่จัดงานจะมีฝ่ายที่รับผิดชอบอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องเข้าไปช่วยในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดงาน เช่น งานยอยชยี่งฟ้าอยุธยา มรดกโลกนั้น ทางจังหวัดหามาตรการที่ทำให้ประชาชนได้รู้สึกว่าเป็นหนึ่งในเจ้าของงาน หรือเป็นหนึ่งในเจ้าภาพ โดยอาจให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเตรียมงาน ร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดงาน อีกทั้งยังทำให้ประชาชนทราบถึงขั้นตอนในการดำเนินงาน และพวกเขาจะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของผู้จัดงาน ซึ่งประชาชนจะได้มีข้อมูลสามารถไป ประชาสัมพันธ์ถึงงานที่จะจัดได้อีกทางหนึ่ง

3.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามผล ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล จากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อยที่สุด ซึ่งอาจเนื่องจากรัฐไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องมากนัก หรืออาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างคิดว่าการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรอยู่แล้ว ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการหรือการติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานก็ควรจะอยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากรด้วย ฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลเมืองอโยธยา กรมศิลปากร หรือไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของทางจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยอาจอยู่ในลักษณะของตัวแทนภาคประชาชนหรือตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ เพื่อตรวจสอบการทำงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทำงานด้วยความโปร่งใส และมีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน อีกทั้งยังจะเป็นประโยชน์ในที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการเตรียมการด้วย เนื่องจากเมื่อทราบถึงปัญหาที่แท้จริงในการดำเนินงานแล้ว เมื่อมีการจัดประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานก็จะสามารถเข้าใจและเสนอแนะแนวทางแก้ไขได้

3.4 การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ ทางเทศบาลเมืองอโยธยา และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยส่งเจ้าหน้าที่ไปพูดในที่ประชุม/เวทีประชาคมของชาวบ้านถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่น ประชาชนบางกลุ่มอาจไม่ได้รับประโยชน์โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นจากงานขายของป่าอยุธยา มรดกโลก แต่ควรชี้ให้ประชาชนทราบว่านอกจากจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการออกร้านในงานแล้ว การเข้าร่วมงานยังทำให้ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของจังหวัด อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในจังหวัดทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นที่รู้จักมากขึ้น และประชาชนที่อยู่จังหวัดมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการจ้างงาน ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้ในเทศบาลอื่นๆ ในจังหวัด หรือศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เนื่องจากอบต.มีอำนาจหน้าที่ในการบำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
2. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาในเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว จึงควรเพิ่มเติมการศึกษาในเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่น ปัจจัยด้านกลไกของรัฐ และปัจจัยจุดใจต่างๆ เป็นต้น
4. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านระเบียบการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์โบราณสถานของประชาชน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมศิลปากร. 2527. งานจัดทำแผนแม่บทโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ข้าวพาดินชัย.

_____. 2539. นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
สมาพันธ์.

กษินาจ หลิมสวัสดิ์. 2543. การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการ
พึ่งพิงป่าชุมชนโลกสะอาด ตำบลสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ม.ป.ป. ท่องเที่ยวพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

เกรียงไกร บุญเลื่อน. 2543. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน บ้านบก
ตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกศินี จุฑาวิจิตร. 2540. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

ไชแสง สุขะวัฒนะ. 2530. การอนุรักษ์โบราณสถานและงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทาง
วัฒนธรรม. เอกสารประกอบการบรรยายสัมมนาเรื่อง การอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะ
เป็นหลักฐานทางวิชาการ วันที่ 6-7 สิงหาคม 2530 เอกสารหมายเลข6. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จุลทอน สะอาด. 2545. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน: กรณีศึกษาป่า
ชุมชนปางสัก กิ่งอำเภอแม่เปิน จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุฬารักษ์ น้อยเลื่อน. 2548. หัวหน้างานการเจ้าหน้าที่ เทศบาลเมืองอโยธยา. สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2548.

ชวาล แพรัตกุล. 2526. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ชูจิตร แสงพงษ์ชวาล. 2545. ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เดชา สูดสาท. 2548. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดราชบุรี ในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทองศักดิ์ คุ้มใจน้ำ. 2534. การพัฒนาชุมชนปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2540. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินต์ติ้ง.

ทวีวงศ์ ศรีบุรี. 2538. การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มายด์พับลิชชิ่ง.

ธวัช สิทธิกิจโยธิน, พ.ต.ต. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.

น้ำทิพย์ แสงศรีจันทร์. 2548. ความคิดเห็นของกรรมการชุมชนเกี่ยวกับการฟื้นฟูตลาดน้ำดำเนินสะดวก. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิคม มูลิกะคามะ. 2538. แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติ
โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 แก้ไขเพิ่มเติม
พ.ศ.2535. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2543. มรดกวัฒนธรรมไทย สมัยพระนครทวารวดีศรีอยุธยา (พ.ศ.1890-2310).
กรุงเทพมหานคร: ประชาชน.

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
พัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. 2535. การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่3.
กรุงเทพมหานคร: บีแอนด์บี พับลิชชิ่ง.

_____. 2536. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บีแอนด์บี พับลิชชิ่ง.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2533. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS.
กรุงเทพมหานคร: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์.

ปัญญา หิรัญศรีศรี. 2528. เอกสารประกอบการสอนวิชานิติศาสตร์ศึกษาเกษตร. นนทบุรี: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. อ้างถึงใน พรทิพย์ ลิขิตเรื่องศิลป์. 2545. การเปิดรับ
ข่าวสารการเกษตรของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฝึกอบรมงานอภิบาลอัครสังฆมณฑล
กรุงเทพฯ อำเภอสยามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. พิมพ์ครั้งที่2.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีระพัฒนา.

- ปฤษฎา บุญเจือ. 2536. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณี
โครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2546. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สวส.).
- พัชรี สีโรรส. 2546. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พีระ ช่วยบำรุง. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการ
ป้องกันไฟป่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ในปัจจุบัน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษา
นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 6-7.
- ไพศาล หวังพานิชย์. 2526. การวัดผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพสุดา ตรีเดชะ. 2546. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัด
กระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัททิรา นวลปลอด. 2533. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน-โบราณวัตถุ: กรณีศึกษาความ
คิดเห็นของเยาวชนในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มานิตย์ นวลละออ. 2543. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มาลี แดงดอกไม้. 2542. พระนครศรีอยุธยา: มรดกไทย มรดกโลก. กรุงเทพมหานคร: แสงปัญญาเลิศ.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ไทยอนุเคราะห์ไทย.

โยธิน กันสนยุทธ และ วัชรีย์ ทรัพย์มี. 2533. จิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

รัชนี นพเกตุ. 2540. จิตวิทยาเพื่อการรับรู้. กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. 2542. การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่ง
โบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิรัช วิรัชนิการวรรณ. 2530. ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ประชาชน ข้าราชการ
และผู้นำรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

วีระ เปล่งรัศมี, พ.ศ.ท. 2543. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศุภกนิษฐ์ พลไพรินทร์. 2540. เทคนิคการประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

สถาพร นาคหัสดี. 2546. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.

สาเกต สถิตวิทยานันท์. 2532. ภูมิศาสตร์ชนบท. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ม.ป.ป. **ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. (Online). Available: www.ayutthaya.go.th/page_4.htm.

สำนักโบราณคดี. 2548. **คู่มือการปฏิบัติงานของสำนักโบราณคดี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักโบราณคดี. (อัดสำเนา) อ้างถึงใน เดชา สุดสวาท. 2548. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสังฆาธิการจังหวัดราชบุรีในการอนุรักษ์โบราณสถานภายในวัด**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สินธุ์ สโรบล. 2546. จากชั้นหนังสือ. **งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จดหมายข่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย**. 4(3): 5 อ้างถึงใน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. **การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.

สุขชัย หรดี. 2547. **การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุชา จันทน์เอม. 2540. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุวรรณดี คงทอง. 2536. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุมาลี จันทร์ชลอ. 2542. **การวัดและการประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

อकिन รพีพัฒน์. 2539. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์.

อนุวิทย์ เจริญสุขกุล. 2530. แนวความคิดการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย. เอกสารประกอบการบรรยายสัมมนาเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะเป็นหลักฐานทางวิชาการ วันที่ 6-7 สิงหาคม 2530 เอกสารหมายเลข7. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Alvin, B. 1959. **Rural Sociology**. New York: McGraw Hill Book Company. อ้างถึงใน ชโลมพร วรอนวัฒนกุล, พ.ต.ท. 2545. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำลูกกา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Brenes, C. 1994. Perfecting Utopia – Extension in Time of Participation. **Foresst, Trees and Newsletter** 25. : 4 อ้างถึงใน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่2. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.

Chapin, F.S. 1977. Social Participation and Social Intelligence in Delbert Miller. **Handbook of Research Design and Social Measurement**. New York: Longman. อ้างถึงใน ชำนาญ พูลพั่งา. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเทือกเขาพระ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Cohen, J.M. and N.T. Uphoff. 1977. **Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation**. New York: Cornell University.

Erwin, W. 1976. **Participation Management: Concept Theory and Implementation**. Atlanta: Geroria State University.

Good, C.V. 1973. **Dictionary of Education**. New York: McGraw Hill Book Company อ้างถึง
ในทงศักดิ์ ประสบกิตติคุณ. 2534. การประเมินค่าความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Kasperson, R.E. and Brietbandm. 1985. **Participation, Decentralization and Advocacy
Planning**. Resource Paper No.25. Washington D.C: Association of American
Geographers. อ้างถึงใน เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. 2542. การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วม
ร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยมหิดล.

Keith, D. 1972. **Human Behavior at Work-Human Relations and Organization Behavior**.
4th ed. New York: McGraw Hill Book Company. อ้างถึงใน ธวัช สิทธิกิจ โยธิน, พ.ต.ต.
2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าเขาตะ:
เฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

McCombs, M.E. and L.B. Beaker. 1979. **Using Mass Communication Theory**. New Jersey:
Prentice-Hall. อ้างถึงใน จุฬารักษ์ สิงห์กลางพล. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสาร
ด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ของประชาชนในเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Werthiem, W.F. 1981. **The Urgency Factor and Democracy: a theoretical contribution to
Unrisd' debate on participation**. Geneva : UNRISD. อ้างถึงใน ปาริชาติ วัลย์เสถียร
และคณะ. 2546. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สวส.).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทาง
วัฒนธรรม โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

ตอนที่ 4 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ข้อมูลที่ได้นี้จะนำไปใช้เป็น
แนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม
ต่อไป

รวีวรรณ เตชะสุวรรณวงศ์

นิสิตปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ใน ( ) หรือเติมข้อความที่เกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

1. ( ) ชาย

2. ( ) หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ ..... ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุด (ไม่นับที่กำลังศึกษาอยู่)

1. ( ) ประถมศึกษา

2. ( ) มัธยมศึกษา

3. ( ) สายวิชาชีพ (ปวช.)

4. ( ) อนุปริญญา (ปวศ.)

5. ( ) ปริญญาตรี

6. ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

1. ( ) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

2. ( ) พนักงานบริษัท

3. ( ) รับจ้างทั่วไป

4. ( ) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

5. ( ) นักเรียน นิสิต/นักศึกษา

6. ( ) อื่นๆ โปรดระบุ .....

5. รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน ..... บาท

6. ท่านอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองจโยธยาเป็นเวลา ..... ปี

ตอนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือที่ตรงกับระดับการรับรู้ของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

ประเภท/แหล่งข่าวสาร	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
ประเภทของข่าวสาร			
1. การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม			
2. การรักษาสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน			
3. นโยบายการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
4. การบริหารจัดการมรดกโลกทางวัฒนธรรม			
5. ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
6. การพัฒนาครุประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
7. การปรับภูมิทัศน์บริเวณรอบนครประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว			
8. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม			
9. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดงานประจำปียอยศยิ่งฟ้าอยุธยามรดกโลก			
แหล่งข่าวสาร			
สื่อบุคคล			
10.บุคคลในครอบครัว			
11.เพื่อนฝูง			
12.เจ้าหน้าที่ของรัฐ/เอกชน			
13.ผู้อาวุโสในท้องถิ่น			
14.ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น			
สื่อมวลชน			
15.โทรทัศน์			
16.วิทยุ			
17.หนังสือพิมพ์			
18.นิตยสาร			
สื่อเฉพาะกิจ			
19.เอกสารทางราชการ เช่น แผ่นพับ			
20.วารสารต่างๆ			
21.ผลงานวิจัย			
22.อินเตอร์เน็ต			
23.หอกระจายข่าว			

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือที่ตรงกับความรู้ความเข้าใจของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. โบราณสถาน หมายถึง สิ่งก่อสร้างเก่าแก่ เจดีย์ วิหารเก่า ซึ่งไม่อาจทำขึ้นใหม่ให้เหมือนเดิมได้		
2. การอนุรักษ์โบราณสถาน หมายถึง การดูแลรักษา บำรุงโบราณสถาน		
3. การอนุรักษ์โบราณสถานเป็นความรับผิดชอบของกรมศิลปากรเท่านั้น		
4. ในการซ่อมแซมโบราณสถาน จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรทราบก่อนทุกครั้ง		
5. ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามเจดีย์ ควรปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ		
6. การทำลายโบราณสถานเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง		
7. เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการดูแลรักษาโบราณสถาน		
8. การบูรณะโบราณสถานโดยการสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ไม่ได้ แต่สามารถบูรณะซ่อมแซมให้มีสภาพดีขึ้นได้		
9. การดูแลรักษาโบราณสถานเป็นหน้าที่ของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบๆ เขตโบราณสถานเท่านั้น		
10. การก่อสร้างอาคารรุกล้ำเขตโบราณสถานทำให้โบราณสถานเสียคุณค่าและความสง่างาม		
11. ถนนที่มีเส้นทางใกล้โบราณสถานควรกำหนดนำหนักของรถที่วิ่งผ่าน		
12. การเปลี่ยนแปลงสภาพโบราณสถาน ถือว่าเป็นการทำลายโบราณสถาน		
13. อาคารที่เก่าแก่แต่ยังใช้งานได้ ควรปรับปรุงแล้วนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์		
14. การตรวจดูแลรักษาโบราณสถานอยู่เสมอ จะช่วยลดความเสี่ยงต่อความเสียหายของโบราณสถานได้		

ตอนที่ 4 ความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อความ	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า “การก่อสร้างอาคารสมัยใหม่นี้ เป็นเกียรติของผู้สร้างแต่เพียงคนเดียว แต่โบราณสถานนั้น เป็นเกียรติ ของชาติ อัญมณี เพียงก้อนเดียว ก็มีค่า ควรช่วยกันรักษาไว้...”					
2. ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลรักษา มรดกโลกทางวัฒนธรรม					
3. นครประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญจิตใจของคน					
4. การดูแลรักษามรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น					
5. โบราณสถานเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตควรค่าแก่การอนุรักษ์					
6. โบราณสถานเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และวัฒนธรรม					
7. มรดกโลกทางวัฒนธรรมเป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติ					
8. ท่านมีความภาคภูมิใจเมื่อมีโอกาสได้กล่าวถึงนครประวัติศาสตร์					
9. พื้นที่ไร่นาซึ่งมีโบราณสถานอยู่เป็นอุปสรรคต่อการทำเกษตรกรรม					
10. นครประวัติศาสตร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพราะทำรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น					
11. การใช้บริเวณที่โล่งใกล้โบราณสถาน เป็นที่จอดรถ ถือเป็นการใช้พื้นที่ว่างให้เป็นประโยชน์					
12. ซากโบราณสถานที่แตกหักมาก ควรรื้อทิ้งเพราะดูแล้วยไม่สวยงาม					

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องขวามือที่ตรงกับการมีส่วนร่วมของท่าน (กรุณาตอบทุกข้อ)

ข้อความ	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ			
1. ท่านเคยแสดงความคิดเห็นในการบูรณะบริเวณนครประวัติศาสตร์ในที่ประชุม/เวทีประชาคม			
2. ท่านเคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
3. ท่านได้เคยแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เรื่องการออกระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในนครประวัติศาสตร์ เช่น การห้ามนำรถมาจอดติดกับเจดีย์ ห้ามเล่นฟุตบอล หรือตะกร้อข้างโบสถ์วิหาร			
4. ท่านเคยเข้าร่วมประชุมวางแผนอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
5. ท่านเคยร่วมประชุมหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งโบราณสถานเสื่อมโทรม			
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ			
6. ท่านเคยร่วมงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่น การออกร้านค้า อาสาจักรยานสายตรวจ			
7. ท่านได้สนับสนุนให้ผู้มีความรู้ความสามารถในชุมชนได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
8. ท่านได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
9. หากท่านได้พบเห็นโบราณสถานทรุดโทรม หักพัง ท่านได้แจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบทันที			
10. ท่านเคยร่วมกิจกรรมพัฒนาบริเวณนครประวัติศาสตร์ หรือทำความสะอาดบริเวณโบราณสถาน			
11. ท่านเป็นสมาชิกชมรม/กลุ่มทางสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนในการดูแลรักษา นครประวัติศาสตร์			
12. ท่านเข้าร่วมรับการอบรม/สัมมนาในเรื่องการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
13. ท่านเคยแนะนำ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
14. ท่านเคยแนะนำ ดักเตือน เมื่อเห็นคนขูด ขีด หรือทำลายโบราณสถาน			

ข้อความ	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยเลย
15. ท่านเคยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
16. ท่านเคยเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานยอยศยังฟ้าอุซุชยามรดกโลก			
17. ท่านเคยร่วมงานยอยศยังฟ้าอุซุชยามรดกโลก			
18. ท่านได้ชักชวนเพื่อนหรือคนรู้จักให้เข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
19. ท่านเคยร่วมประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการติดตามตรวจสอบการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
20. ท่านบริจาคเงินเพื่อร่วมในกิจกรรมบูรณะโบราณสถานในนครประวัติศาสตร์			
21. ท่านเคยบริจาคเงินใส่ตู้ที่ทางวัดในนครประวัติศาสตร์จัดไว้			
การมีส่วนร่วมในการติดตามผล			
22. ท่านได้ร่วมติดตามผลการจัดงานยอยศยังฟ้าอุซุชยามรดกโลก			
23. ท่านได้ติดตามความคืบหน้าในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
24. ท่านได้ร่วมประเมินผลกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
25. ท่านติดตามปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์			
26. ท่านมีโอกาสนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ			
27. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการออกร้านในงานยอยศยังฟ้าอุซุชยามรดกโลก			
28. ท่านมีโอกาสรู้จักกับบุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจในด้านการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
29. ท่านเกิดความภาคภูมิใจในการร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม			
30. ท่านมีสุขภาพจิตดีขึ้น เมื่อได้ชมภูมิทัศน์ที่สวยงามบริเวณนครประวัติศาสตร์			

ภาคผนวก ข
คะแนนของกลุ่มย่อย

ตารางผนวกที่ 1 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลก
ทางวัฒนธรรม

คะแนน	จำนวน n = 392	ร้อยละ 100.0
9	1	.3
10	1	.3
11	1	.3
12	1	.3
13	1	.3
14	4	1.0
15	3	.8
16	3	.8
17	8	2.0
18	8	2.0
19	11	2.8
20	15	3.8
21	24	6.1
22	18	4.6
23	36	9.2
24	33	8.4
25	37	9.4
26	27	6.9
27	29	7.4
28	27	6.9
29	16	4.1
30	29	7.4
31	16	4.1
32	15	3.8
33	10	2.6
34	6	1.5
35	7	1.8

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

คะแนน	จำนวน n = 392	ร้อยละ 100.0
36	2	.5
37	1	.3
39	1	.3
43	1	.3

X = 25.41   S.D. = 5.00

คะแนนต่ำกว่า 9 ถึง 25 มีการรับรู้ข่าวสารน้อย จำนวน 205 คน

คะแนน 26 ถึง 43 มีการรับรู้ข่าวสารมาก จำนวน 187 คน

ตารางผนวกที่ 2 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์
โบราณสถาน

คะแนน	จำนวน n = 392	ร้อยละ 100.0
3	1	.3
4	10	2.6
5	12	3.1
6	33	8.4
7	43	11.0
8	75	19.1
9	81	20.7
10	72	18.4
11	46	11.7
12	13	3.3
13	4	1.0
14	2	.5

X = 8.66   S.D. = 1.93

คะแนนต่ำกว่า 3 ถึง 8 มีความรู้ความเข้าใจน้อย จำนวน 174 คน

คะแนน 9 ถึง 14 มีความรู้ความเข้าใจมาก จำนวน 218 คน

ตารางผนวกที่ 3 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทาง
วัฒนธรรม

คะแนน	จำนวน n = 392	ร้อยละ 100.0
23	1	.3
24	2	.5
26	1	.3
28	4	1.0
29	5	1.3
30	7	1.8
31	12	3.1
32	16	4.1
33	22	5.6
34	24	6.1
35	34	8.7
36	42	10.7
37	38	9.7
38	43	11.0
39	41	10.5
40	27	6.9
41	13	3.3
42	15	3.8
43	12	3.1
44	9	2.3
45	5	1.3
46	2	.5
47	1	.3
48	3	.8
49	1	.3
50	3	.8
51	1	.3
52	2	.5

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

คะแนน	จำนวน n = 392	ร้อยละ 100.0
53	1	.3
54	1	.3
55	2	.5
56	1	.3
59	1	.3

X = 37.45   S.D. = 4.88

คะแนนต่ำกว่า 23 ถึง 37 มีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมน้อย จำนวน 208 คน

คะแนน 38 ถึง 59 มีความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรมมาก จำนวน 184 คน

ตารางผนวกที่ 4 แสดงค่าจำนวน ร้อยละของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาล

เมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

คะแนน	จำนวน n = 392	ร้อยละ 100.0
7	1	.3
8	1	.3
10	1	.3
11	1	.3
12	1	.3
14	2	.5
16	1	.3
17	1	.3
18	2	.5
19	7	1.8
20	4	1.0
21	3	.8
22	6	1.5
23	8	2.0
24	2	.5

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

คะแนน	จำนวน n = 392	ร้อยละ 100.0
25	9	2.3
26	15	3.8
27	10	2.6
28	15	3.8
29	18	4.6
30	21	5.4
31	28	7.1
32	30	7.7
33	25	6.4
34	28	7.1
35	18	4.6
36	23	5.9
37	20	5.1
38	10	2.6
39	20	5.1
40	11	2.8
41	12	3.1
42	15	3.8
43	7	1.8
44	7	1.8
45	3	.8
46	2	.5
47	1	.3
51	1	.3
53	1	.3
54	1	.3

X = 32.67   S.D. = 6.98

ภาคผนวก ค

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ตารางผนวกที่ ๕ ค่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

Item	Correct Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.2518	.8298
2	.2756	.8291
3	.5321	.8180
4	.4894	.8204
5	.6464	.8140
6	.5380	.8177
7	.4781	.8209
8	.3766	.8253
9	.3408	.8267
10	.3436	.8267
11	.3878	.8247
12	.4756	.8210
13	.4649	.8212
14	.4981	.8197
15	.2835	.8287
16	-.0419	.8420
17	.4294	.8229
18	.4737	.8215
19	.2152	.8314
20	.3981	.8247
21	.1990	.8325
22	.6469	.8131
23	.1126	.8378

Alpha = .8313

ตารางผนวกที่ 6 ค่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม

Item	Correct Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.6269	.8415
2	.8293	.8258
3	.8167	.8238
4	.6347	.8408
5	.6019	.8431
6	.7028	.8355
7	.7173	.8348
8	.7509	.8352
9	.1446	.8712
10	.2860	.8625
11	-.0332	.8840
12	.4231	.8551

Alpha = .8584

ตารางผนวกที่ 7 ค่าความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกโลกทางวัฒนธรรม

Item	Correct Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.6475	.9170
2	.4187	.9203
3	.7696	.9152
4	.5657	.9183
5	.5938	.9179
6	.6912	.9166
7	.6872	.9169
8	.4323	.9202
9	.5238	.9190
10	.5976	.9180
11	.6133	.9176
12	.5419	.9187
13	.4813	.9197

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

Item	Correct Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
14	.4562	.9199
15	.6752	.9167
16	.6199	.9175
17	.3337	.9216
18	.3304	.9214
19	.5450	.9187
20	.2339	.9225
21	-.0289	.9261
22	.6088	.9176
23	.6774	.9167
24	.5233	.9190
25	.7314	.9157
26	.5123	.9192
27	.3585	.9211
28	.4349	.9202
29	.3927	.9207
30	.1675	.9238

Alpha = .9217